

Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Bankaya Sigortacı Aleyhine Dava Açma Zorunluluğu Yüklenebilir mi?*

Can the Bank be Obligated to File a Lawsuit Against the Insurer in Disputes Arising from a Credit-Linked Life Insurance Contract?

Sefa ER

Tetkik Hâkimi, Doktor
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

Anahtar Kelimeler

*Sigorta Poliçesi,
Krediye Bağlı Hayat
Sigortası,
Değiştirilebilir-
Değiştirilemez Lehtar,
Sigorta Bedeli
Üzerindeki Rehin
Hakkı,
Rizikonun
Gerçekleşmesi.*

Öz

Ticari hayatın ve iktisadi ilişkilerin gelişimiyle bağlantılı olarak bankacılık işlemlerinde ve özellikle de kredi kullanımında ciddi oranda artış görülmektedir. Bankalar tarafından kullanılan kredilerdeki bu artış kredinin geri ödenmemesi riskine ilişkin bazı teminat yöntemlerinin geliştirilmesine yol açmıştır. Hayat sigortası sözleşmesinin özel bir türü olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi de kredinin geri ödenmemesi riskine karşı geliştirilen teminat yöntemleri arasında yerini almaktadır. Kredi kullanımının artmasıyla bağlantılı olarak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin sayısında ve bu sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda önemli oranda artış yaşanmıştır. Buna bağlı olarak sigortalının (kredi alanın) ölümü üzerine sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olan bankanın sigortacıdan sigorta bedelini talep etmemesi veya talep etmesine rağmen sigortacının herhangi bir nedenle ödemeyi reddetmesi durumunda, bankanın sigorta bedelinin tahsiline yönelik olarak sigortacı aleyhine dava açmak yerine, kredi alanın (sigortalının) mirasçıları aleyhine takip başlattığı veya dava açtığı görülmektedir. Yargıtay ise bankanın sigorta sözleşmesindeki konumunu dikkate almadan kredi alanın (sigortalının) mirasçılarına başvurabilmesi için öncelikle sigortacı aleyhine dava açarak tüm yolların tüketilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada Yargıtay kararları ve bankanın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesindeki konumu dikkate alınarak sigortacı aleyhine dava açmaya zorlanıp zorlanamayacağı hususu üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Keywords

*Insurance Policy,
Credit-Linked Life
Insurance,
Changeable-
Irrevocable
Beneficiary,
The Right of Pledgee
on Insurance Claim,
Having a Risk.*

Abstract

Depending on the development of economic life and commercial relations, there has been a significant increase in banking transactions and especially in credit usage. This increase in loans provided by banks has led to the development of some collateral methods regarding the risk of non-repayment of loans. A special type of life insurance contract, the credit-linked life insurance contract, is among the collateral methods developed for this purpose and frequently used. As credit usage increases, there has been a significant increase in the number of credit-linked life insurance contracts and disputes arising from these contracts. In the event that the bank, which is entitled to the insurance amount upon the death of the insured (debtor), does not apply to the insurer or if payment is not made for any reason despite applying, the bank files a lawsuit against the heirs of the debtor instead of filing a lawsuit against the insurer for the collection of the insurance amount. The Supreme Court states that in order to apply to the debtor's heirs, it is mandatory to first file a lawsuit against the insurer and exhaust all means. This study will attempt to focus on whether the Supreme Court decisions and the bank's position in the credit-based life insurance contract can be forced to file a lawsuit against the insurer.

(*) Araştırma Makalesi.
Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 04.11.2024, Kabul Tarihi: 04.01.2025.

GİRİŞ

Kredi kuruluşları kredi sözleşmeleri kapsamında kullandıkları kredilerin ödenmemesi ihtimalini gözeterek kredi alandan çeşitli teminatlar almaktadır. Bu teminatlardan birini de krediye bağlı hayat sigorta sözleşmesi oluşturmaktadır. Kredi kuruluşu kredi alanla yaptığı kredi sözleşmesinde kredi alanın riziko şahsı gösterilerek ölümüne karşı hayat sigortası sözleşmesi yapılmasını şart koşmakta ve bu sözleşmede kendisinin değiştirilemez lehtar olarak belirtilmesini veya sigorta bedeli üzerine alacak rehni oluşturarak kendisinin dain-i mürtehin¹ olarak gösterilmesini istemektedir². Zira kredi alanın (borçlunun) ölümü halinde kredi kuruluşu, doğrudan hayat sigortası sözleşmesine başvurarak bakiye kredi borcunu doğrudan sigortacıdan tahsil edebilecektir. Diğer teminat yöntemlerine kıyasla alacağın daha çabuk tahsil edilebilecek olması yönünden krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi çok daha elverişli görülmektedir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, kredi alanın ölmesi durumunda kredi sözleşmesinden kaynaklanan bakiye kredi borcunun kredi kuruluşuna ödenmesini temin eden özel bir hayat sigortası türüdür³. Bu hayat sigortası kapsamında riziko şahsı olarak gösterilen kredi alanın ölmesi halinde, kredi alanın borcu sigorta sözleşmesi gereğince sigortacı tarafından karşılanmakta; böylece kredi alanın mirasçıları bakiye kredi borcunu ödemekten de kurtulmaktadır⁴. Öte yandan çalışmamızın kapsamı dışında bırakılmakla birlikte krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde bazen kredi alanın ölüm rizikosuna ek olarak iş göremezlik, işsizlik veya hastalık gibi rizikolarının teminat kapsamına alındığı da görülmektedir. Anılan rizikoların da teminat kapsamına alındığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde ölüm haricinde belirtilen rizikoların gerçekleşmesi durumunda sigortadan bizzat kredi alan ve varsa dain-i mürtehin faydalanacaktır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi hakkında mevzuatta herhangi bir özel düzenleme bulunmamakta olup hâlihazırda müstakil bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartı dahi mevcut değildir. Bu itibarla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, uygulamada hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler ve özellikle hayat sigortası sözleşmesi genel şartları gözetilerek düzenlenmektedir. Dolayısıyla tüm sigorta türleri için ortak olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1401 vd. genel hükümleri ile hayat sigortalarına ilişkin TTK'nın 1487 vd. özel hükümlerinin yanında 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun ilgili hükümlerinin de krediye bağlı hayat sigortaları bakımından uygulanması söz konusu olacaktır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesini de kapsayacak şekilde kredi kuruluşları tarafından verilen bireysel kredilerle bağlantılı olan zorunlu veya ihtiyari sigorta ürünlerinin sunumunda birlik ve güvenilirliği sağlamak, ilgililerin hak ve menfaatlerini korumak ve verilecek hizmete ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği⁵ (BKBSUY) çıkarılmıştır. Bu Yönetmelikte, sigorta teminat tutarı ve süresine, sigorta sözleşmesinin yenilenmesine, katılım sertifikası ve poliçenin verilmesine ve içeriğine, kredi kuruluşunun sözleşmenin yapılmasından önceki safhada kredi alanı bilgilendirme yükümlülüğüne dair bazı düzenlemeler ile

¹ Arapçada "dain" ibaresi "borç veren kimse"; "mürtehin" ibaresi ise "rehin alan kimse" anlamındadır. Bu iki ibareden oluşan birleşim ise "rehinli alacaklı kimse" veya "rehin alacaklısı" anlamında kullanılmaktadır. Bkz. ATAMER, Kerim: "Zarar Sigortalarında Sigortalıdan Başka Kişilerin Tazminat Üzerindeki Hakları", (Ed.) ARKAN, Sabih: *Ticaret Hukuku ve Yargı Kararları Sempozyumu XXIX- Bildiriler Tartışmalar*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2016, s. 97.

² AMASYA, Serap: "Sigorta Poliçelerine Konulan Dain-i Mürtehin Kaydının Etkisi", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 16, Sayı 205, s. 1418; TAŞKIN, Melda: *Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 148.

³ HEISS, Helmut: "Art 150 bis 171", LANGHEID, Theo / WANDT, Manfred (Hrsg.): *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, Band 1, §§1-99, VVG-InfoV*, 3. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, MüKoVVG) N. 14; SCHNEIDER, Winfried-Thomas: "Art 150 bis 171", PRÖLSS, Erich / MARTIN, Anton (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz: VVG*, 32. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, Versicherungsvertragsgesetz), N. 24-27b; YONGALIK, Aynur: *Hukuki Açından Kredi Hayat Sigortası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2002, s. 7; TAŞKIN, s. 12.

⁴ HEISS, *MüKoVVG*, Art. 150-171, N. 14; SCHNEIDER, *Versicherungsvertragsgesetz*, Art. 150-171, N. 24; YONGALIK, s. 23.

⁵ 13.03.2015 tarihli ve 29294 sayılı Resmî Gazete.

bireysel kredilerle bağlantılı sigortalara ilişkin bazı kavramların tanımlarına yer verilmiştir. Yönetmelikte yer verilen tanımlardan birini de “*kredi kuruluşu*” kavramı oluşturmaktadır. BKBSUY’nin 4/1-f maddesi gereğince kredi kuruluşu; “*Türkiye’de faaliyet gösteren ve kredi sağlayan banka, finansman şirketi ve benzeri kredi kullandırmaya yetkili diğer kuruluşları*” ifade eder. Uygulamada sıklıkla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından kredi kuruluşu olarak bankalar karşımıza çıktığı için bu çalışmada kredi kuruluşları yerine banka kavramı kullanılmıştır⁶.

Öte yandan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi genellikle tüketici işlemi niteliğindeki kredi sözleşmeleri gereğince düzenlenmektedir⁷. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un (TKHK) 2. maddesinde tüketici işlemi, sigorta sözleşmelerini de kapsayacak şekilde tanımlanması nedeniyle tüketici işlemi niteliğindeki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerine bu Kanun hükümleri ve ilgili tüketici mevzuatı da uygulanacaktır. Hemen belirtilmelidir ki kredi ile bağlantılı sigortalar ve dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, en yoğun olarak tüketici kredisi sözleşmeleri gereğince düzenlenmekte ise de tüketici işlemi niteliğinde olmayan kredi sözleşmeleri kapsamında da borca teminat sağlamak amacıyla düzenlenmesi mümkündür.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi uygulamada; sabit, azalan veya değişir sigorta bedelli olarak yapılmaktadır⁸. Bu sigorta sözleşmesi, ilk olarak klasik hayat sigortası sözleşmesinde olduğu gibi sabit bedelli olarak yapılmıştır⁹. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi sabit bedelli olarak yapıldığında, sigorta bedeli sözleşme süresi boyunca değişmemekte; rizikonun gerçekleştiği tarihte bakiye kredi borcundan artan kısım sigortalının mirasçılara ödenmektedir¹⁰. Buna karşılık krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi azalan bedelli olarak yapıldığında sigorta bedeli, önceden kesin olarak belirlenmiş bir taksit planı çerçevesinde düzenli bir şekilde azalmaktadır¹¹. Azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde riziko gerçekleştiğinde, bakiye kredi borcunun ödenmesinden sonra sigortalının mirasçılara ödenmesi gereken bir miktar kalmamaktadır¹². Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi değişir bedelli olarak yapıldığı durumda ise sigorta bedeli sigorta süresi içinde değişmekte; bakiye borcun durumuna göre sigorta bedelinde değişiklik yapılmaktadır¹³. Değişir bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi ile azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi prim miktarındaki avantaj ve sigorta bedeli noktasında benzerlik gösterse de azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde bakiye kredi borcu ödendikten sonra sigortalının mirasçılara ödenmesi gereken bir miktar kalmazken; değişir bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde bakiye kredi borcu ödendikten sonra az da olsa sigortalının mirasçılara ödenmesi gereken bir miktarın kalma ihtimali bulunmaktadır.

BKBSUY’nin 10/1 maddesi; “*Kredi bağlantılı yapılan meblağ sigortalarının kredi kalan borç tutarıyla uyumlu olmasını teminen; sigorta teminat tutarları, sigorta konusuna dâhil olan anapara ile faiz ve benzeri fer’i yükümlülükler de dikkate alınarak, yıllık azalan tutarlı veya aylık, üç aylık gibi kredi borcu ödeme periyoduna bağlı azalan tutarlı şekilde belirlenir*” şeklinde düzenleme içermektedir. TKHK’nın 29/2 maddesi gereğince de tüketici işlemi niteliğindeki krediye bağlı hayat sigorta sözleşmesinin sigorta bedelinin, “*kredi borcunun geri ödenme teminatını sağlama amacıyla, meblağ*

⁶ “5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları kredi kullandırmaya yetkili kılınmış ve banka kavramının ise mevduat bankaları, katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarını ifade ettiği belirtilmiştir. Ayrıca bankalar dışında 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu gereğince finansal kiralama ve finansman şirketleri de kredi vermeye yetkilidir.”. Dolayısıyla “kredi kuruluşu” kavramı bankalar (mevduat bankaları, katılım bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları) ile finansal kiralama ve finansman şirketlerini ifade etmektedir.

⁷ YONGALIK, s. 29.

⁸ TAŞKIN, s. 20.

⁹ TAŞKIN, s. 20.

¹⁰ TAŞKIN, s. 21.

¹¹ YONGALIK, s. 48; TAŞKIN, s. 21.

¹² SCHNEIDER, *Versicherungsvertragsgesetz*, Art. 150-171, N. 25; TAŞKIN, s. 21.

¹³ YONGALIK, s. 54; TAŞKIN, s. 21.

sigortalarında kalan borç tutarıyla ve vadesiyle uyumlu olması gerekir". Görüldüğü üzere bu düzenlemeler gözetildiğinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi borcunun vadesi ve bakiye borç tutarı ile uyumlu ve azalan bedelli şekilde yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde azalan bedelli şekilde yapılarak sigorta bedeli bakiye kredi borcuyla uyumlu olacağı için sigortalının mirasçılara ödenmesi gereken bir miktar söz konusu olmayacaktır.

Kredi kullanımının artmasına bağlı olarak krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin sayısı da artmış; özellikle rizikonun gerçekleşmesi üzerine bankaların sigortacıdan sigorta bedelini talep etmesi veya talep etmesine rağmen sigortacının herhangi bir nedenle ödemeyi reddetmesi durumunda, bankanın sigorta bedelinin tahsiline yönelik olarak sigortacı aleyhine dava açmak yerine, kredi alanın (sigortalının) mirasçılara aleyhine takip başlattığı veya dava açtığı görülmektedir. Bankalar krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde ister lehtar isterse dain-i mürtehin olsun riziko gerçekleştikten sonra, bankaların sigorta bedelini sigortacıdan talep etmesi kanuni bir zorunluluktur. Buna karşılık bankanın talebinin sigortacı tarafından bazı sebepler ileri sürülerek reddedilmesi durumunda bankanın herhalde sigortacı aleyhine sigorta bedeline yönelik dava açmasının zorunlu olup olmadığı tartışılması gereken bir husustur. Zira Yargıtay, istikrar kazanmış kararlarında dürüstlük kuralından hareketle; banka sigorta sözleşmesinde ister lehtar isterse dain-i mürtehin olsun bankanın kredi alanın (sigortalının) mirasçılara başvurabilmesi için öncelikle sigortacı aleyhine dava açarak tüm yolların tüketilmesi gerektiğini, bunun kredi alacağı için sigortalının mirasçılara aleyhine dava açılabilmesinin ön şartı olduğunu belirtmektedir¹⁴. Hem dürüstlük kuralının hem de hakkın kötüye kullanılması yasağının uygulanmasında aşırı davranılmaması, bu kuralların ikinci derecede uygulanması gerekliliği ve hiç kimsenin kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamayacağı kuralı gözetildiğinde bu çalışmada bankanın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesindeki konumu dikkate alınarak sigortacı aleyhine dava açmaya zorlanıp zorlanamayacağı hususu üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

I. KREDİYE BAĞLI HAYAT SİGORTASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI VE SÖZLEŞMEYLE İLGİLİ KİŞİLER

TTK'nın 1401. maddesinde sigorta sözleşmesi; "*sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşme*" şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre sigorta sözleşmesinin bir tarafında "*sigortacı*" yer alırken; diğer tarafında "*sigorta ettiren*" yer almaktadır.

Sigortacı, sigortacılık mevzuatı hükümleri çerçevesinde kurulmuş olan ve sigorta sözleşmesinde belli bir prim karşılığında rizikoyu üstlenen kişidir¹⁵. Sigortacılık Kanunu'nun 2/1-p maddesi gereğince; "*Sigorta şirketi: Türkiye'de kurulmuş sigorta şirketi ile yurt dışında kurulmuş sigorta şirketinin Türkiye'deki teşkilâtını*" ifade eder. Aynı Kanun'un 3/1 maddesi gereğince de; "*Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır*". Sigorta sözleşmelerinde genellikle sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki sözleşmenin kurulması sigorta aracılığı ile sağlanmaktadır¹⁶. Sigorta sözleşmelerinde sigortacının tarafında yer alan ve onun adı ve hesabına hazırlık işlemlerini yapan veya sigorta sözleşmesinin kurulmasını sağlayan sigorta aracısı ise sigorta acentesidir¹⁷. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 4/1-u maddesi

¹⁴ Bu çalışmada yer verilen bölge adliye mahkemelerinin kararları ile Yargıtay kararlarına UYAP Bilişim Sistemi'nden ulaşılmıştır.

¹⁵ ULAŞ, Işıl: *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 14; BOZKURT, Tamer: *Sigorta Hukuku*, 10. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 18; KAYIHAN, Şaban / BAĞCI, Ömer: *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 4. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2019, s. 133; LOOSCHELDERS, Dirk: "Art. 1", *MiKoVVG*, N. 6.

¹⁶ AYDIN, Sevgican: *Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 93.

¹⁷ YAZICIOĞLU, Emine / ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra: *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 50; YAZICIOĞLU, Emine: *Sigorta Aracıları Hukuku 1*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 105.

gereğince bankalar; “*Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri*” faaliyetlerini gerçekleştirebilirler. Uygulamada genel olarak kredi alanın sigorta ettiren olduğu krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi alan, ayrıca sigortacının acentesi konumunda olan banka ile sözleşme yapmaktadır. BKBSUY’nin 13/1 maddesi gereğince; “*Krediyeye bağlantılı sigortalarda; kredi kullananın sigorta yaptırmak istemesi hâlinde, istediği sigorta şirketinden sağladığı, kredi tutarı ve süresiyle uyumlu ve dain-i mürtehini kredi kuruluşu olan sigorta poliçesi kredi kuruluşu tarafından kabul edilmek zorundadır. Sigorta sözleşmesine veya kredi sözleşmesine sigortanın belirli bir sigorta şirketine yaptırılmasına ilişkin konan her türlü şart hükümsüzdür*”. Dolayısıyla kredi alan, krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesini sigortacının acentesi sıfatıyla kredi kullandığı banka ile yapabileceği gibi bir başka sigorta şirketinin acentesi ile de yapabilecektir.

Sigorta sözleşmesinde sigorta ettiren, sigortacı ile sözleşme yapan ve prim ödeme borcu altına giren kişiyi ifade etmektedir¹⁸. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde ise genellikle sigorta ettiren sıfatı, ya bankaya ya da kredi alana ait olmaktadır¹⁹. Sigorta ettiren sıfatı ister bankaya ister kredi alana ait olsun uygulamada, her iki durumda da prim borcu ek bir kredi sözleşmesi ile kredi alandan tahsil edilmektedir²⁰. Dolayısıyla krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, banka tarafından kredi alan sigortalı gösterilerek düzenlenebileceği gibi kredi alan tarafından kendisi sigortalı gösterilerek de düzenlenebilmektedir²¹. Kredi alanın sigorta ettiren olduğu durumda sigorta sözleşmesi ya sigortacının acentesi sıfatıyla bankayla yapılmakta ya da bir başka acente aracılığıyla akdedilmektedir. Ancak sigorta ettiren sıfatı banka veya kredi alana ait olduğu her iki durumda da “*sigortalı*” sıfatı kredi alana, “*lehtar*” sıfatı ise bankaya ait olmaktadır. Öte yandan krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar sıfatını taşımasa dahi sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis ederek dain-i mürtehin sıfatını kazanmaktadır.

TTK’nın 1490/1 maddesi; “*sigorta ettiren, kendisinin veya başkasının hayatını, ölüm veya hayatta kalma ihtimallerine karşı sigorta ettirebilir*” hükmünü haizdir. Bu maddede bahsedilen hayatı sigorta edilecek kişi için TTK’nın 1490/2 maddesinde “*sigortalı*” ifadesi kullanılmıştır. Esasındaki buradaki “*sigortalı*” ifadesi zarar sigortalarındaki lehine sigorta sözleşmesi yapılan kimseden farklı olarak “*riziko şahsı*” anlamına gelmektedir²². Öte yandan gerek Hayat Sigortası Genel Şartları’nda gerekse de BKBSUY’de kullanılan “*sigortalı*” kavramı, TTK ile paralel olarak, hayatı sigorta edilecek kişiyi ifade etmektedir. Hayat sigorta sözleşmelerinde tüzel kişiler yönünden gerçek kişilere özgü hayatta kalma veya ölüm gibi rizikolarının meydana gelmesi söz konusu olamayacağı için sigortalı ancak gerçek kişi olabilecektir. Krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, sigorta ettiren banka veya kredi alan olabileceksede sigortalı daima kredi alan borçludur. Sigorta ettirenin kredi alan olduğu durumda ölüm ihtimaline karşı kendi hayatı üzerine; banka olduğu durumda ise kredi alanın hayatı üzerine yapılan bir hayat sigortası sözleşmesi söz konusu olmaktadır.

TTK’nın 1493/1 maddesi gereğince sigorta ettiren, bir gerçek veya tüzel kişi lehine sigorta sözleşmesi yapabilir; ancak sözleşmenin geçerli kabul edilebilmesi için lehine sigorta sözleşmesi yapılan kişinin (lehtarın), sigortalının hayatının devam etmesinde menfaatinin bulunması gereklidir²³. Bu halde lehine hayat sigortası sözleşmesi yapılan ve riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli üzerinde hak sahibi

¹⁸ ÜNAN, Samim: *Hayat Sigortası Sözleşmesi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998 (Hayat Sigortası), s. 19; KABUKÇUOĞLU ÖZER, Dilek: *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2014, s. 96; LOOSCHELDERS, *MüKoVVG*, Art. 1, N. 51; ARMBRÜSTER, Christian: “Art. 1”, *Versicherungsvertragsgesetz*, N. 149.

¹⁹ HEISS, *MüKoVVG*, Art. 150-171, N. 14.

²⁰ YONGALIK, s. 92; TAŞKIN, s. 20.

²¹ YONGALIK, s. 29; TAŞKIN, s. 19.

²² ŞENOCAK, Kemal: *Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009 (Hayat Sigortası) s. 47; HEISS, *MüKoVVG*, Art. 150, N. 1; SCHNEIDER, *Versicherungsvertragsgesetz*, Art. 150, N. 2; TAŞKIN, s. 109; ÜNAN, *Hayat Sigortası*, s. 25; KABUKÇUOĞLU ÖZER, s. 106.

²³ Alman hukukunda riziko şahsının hayatı üzerine bir başka şahsın sigorta yaptırabilmesi için, bu kişinin riziko şahsının hayatının devam etmesinde korunmaya değer bir menfaat aranmamaktadır (VVG §150). Bkz. HEISS, *MüKoVVG*, Art. 150, N. 7; SCHNEIDER, *Versicherungsvertragsgesetz*, Art. 150, N. 4.

olan kişi lehtar olarak adlandırılmaktadır²⁴. BKBSUY'nin 4/1-g maddesi gereğince lehtar; “sigorta sözleşmesine taraf olmamakla beraber lehine sigorta sözleşmesi yapılan ve riskin gerçekleşmesi hâlinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan isteme hakkına sahip olan gerçek veya tüzel kişi veya kişileri” ifade eder. Sigorta ettirenin lehtar tayin etme yetkisi (ve tayin ettiği lehtar hakkında değişiklik yapma yetkisi) tek taraflı, yenilik doğuran ve varması gerekli bir irade beyanıdır²⁵.

TTK'nın 1493/7 maddesi gereğince; “sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça, lehtara aittir”. Bu nedenle sigorta ettirenin kredi alan veya banka olması fark etmeksizin, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde banka, genellikle lehtar olarak atanmaktadır. Lehtar olarak atanmadığı durumda ise banka sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis etmekte ve böylece sözleşmede dain-i mürtehin olarak yer almaktadır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde rizikonun gerçekleşmesi, başka bir deyişle kredi alanın (sigortalının) ölmesi üzerine bankanın sigortacıdan sigorta bedelini talep etmesi, bankanın bu sözleşmede lehtar ya da dain-i mürtehin olmasına göre farklılık göstermektedir.

II. BANKANIN LEHTAR OLDUĞU DURUMDA SİGORTA BEDELİNİ TALEP HAKKI

A. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinde Lehtar Kavramı

TTK'nın 1493. maddesi gereğince hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettirenin, kendisi harici başka bir kişiyi lehtar olarak gösterdiği durumda üçüncü kişi lehine sözleşme söz konusudur. Zira 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 129. maddesi gereğince; “kendi adına sözleşme yapan kişi, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurmuşsa, edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebilir.” Üçüncü kişi lehine sözleşmede lehtarın sigortacıdan ifayı talep edemediği, edimin ifasının lehtara yapılmasını sadece sigorta ettirenin isteyebildiği durumlarda “eksik üçüncü kişi yararına sözleşme”; lehtarın sigortacıdan edimin ifasını talep edebildiği durumlarda ise “tam üçüncü kişi yararına sözleşme” söz konusudur²⁶. Bu itibarla TTK'nın 1493/7 maddesi gereğince aksi kararlaştırılmadıkça sigortacıdan edimi tahsil ve istem yetkisi lehtara ait olduğundan sigorta ettirenin kendisinden başka bir kişinin lehtar olarak atandığı durumda tam üçüncü kişi yararına sigorta sözleşmesi söz konusu olmaktadır²⁷.

Bununla birlikte sigorta ettirenin kendisinden başkasının lehtar olduğu durumda sigortacıdan edimi tahsil ve talep yetkisinin lehtara ait olmasının aksinin kararlaştırılması halinde eksik üçüncü kişi yararına sözleşmeden bahsedilmesi gerekir²⁸. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin eksik üçüncü kişi yararına sözleşme olarak yapıldığı durumda lehtarın sigorta bedeli üzerindeki hakkı kaldırılmakta, sadece lehtarın sigorta bedelinin sigortacıdan doğrudan talep ve tahsil yetkisi sınırlandırılmaktadır²⁹. Zira krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin eksik üçüncü kişi yararına sözleşme olarak yapıldığı durumda sigorta bedelini talep yetkisi sigorta ettirende olsa da, sigorta ettiren ifanın kendisine yapılmasını talep edememekte; ancak lehtar olarak belirlediği kişiye ifanın yapılmasını isteyebil-

²⁴ CAN, Mertol: *Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 175; ARSEVEN, Haydar: *Sigorta Hukuku: Ana Prensipler- Genel Hükümler*, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1987, s. 73; KENDER, Rayegân: *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 243; ÜNAN, *Hayat Sigortası*, s. 29; KABUKÇUOĞLU ÖZER, s. 130;

²⁵ ÜNAN, Samim: *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 3*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Sigorta Hukuku C. 3), s. 58; AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet: *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020, s. 337; ORBAY ORTAÇ, Nurdan / ÇAKIR, Ayşe: “Hayat Sigortası Sözleşmelerinde Lehtar Atanmasına İlişkin Yorum Kuralları”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2023, Cilt 9, Sayı 2, s. 271; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 47.

²⁶ BRAMBACH, Marko: “Art 159”, RÜFFER, Wilfried / HALBACH, Dirk / SCHIMIKOWSKI, Peter (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz*, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2020 (Yazar, VVG), N. 2; HEISS, *MüKoVVG*, Art. 159, N. 8; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 44.

²⁷ BOZER, Ali: *Sigorta Hukuku*, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1965, s. 359; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 24; HEISS, *MüKoVVG*, Art. 159, N. 8.

²⁸ KABUKÇUOĞLU ÖZER, s. 354; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 136.

²⁹ KABUKÇUOĞLU ÖZER, s. 354; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 136.

mektedir. Riziko gerçekleşip sigortalı vefat ettiğinde ise sigorta ettiren ifanın lehtara yapılmasını talep etmediği sürece lehtar doğrudan talepte bulunamamaktadır. Ayrıca sigorta ettiren ifanın lehtara yapılmasını talep etse dahi sigorta bedelinin hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesi durumunda lehtarın sigortacı aleyhine dava ve talep hakkı bulunmayacaktır. Bu kapsamda kredi alanın sigorta ettiren olduğu durumda kredi alan aynı zamanda sigortalı olacağından ve ölüm gerçekleştiğinde sigorta ettirenin mirasçılarının sigortacıdan lehtara ödeme yapmasını talep etmesi çok mümkün olmadığından krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin eksik üçüncü kişi yararına sözleşme olarak yapılması uygulamada tercih edilen bir yöntem değildir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bankanın lehtar atanabilmesi için TTK'nın 1490/1 maddesi gereğince, kredi alanın hayatının devamında menfaatinin bulunması gerekir³⁰. Bu kapsamda kredi borcunun ödenmesi kredi alanın (sigortalının) hayatta olmasına bağlı olduğundan lehtar olarak atanan bankanın, kredi alanın hayatının devamında maddi menfaati bulunmaktadır³¹. Ancak bankanın bu menfaati bakiye kredi borcuna karşılık gelen miktar kadardır. Başka bir deyişle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde banka lehtar olarak atanmış ise lehtarın kredi alanın hayatının devamındaki menfaati bakiye kredi borcu kadar olup fazlası yönünden menfaati bulunmamaktadır. Zira TTK'nın 1491/2 maddesi; "*Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla olduğu durumlarda, aşan kısım sigortalının lehine yapılmış sayılır*" hükmünü haizdir. Bu durumda sigorta bedeli bakiye kredi borcundan fazla ise kalan sigorta bedeli yönünden sigortanın sigortalı lehine yapıldığı kabul edilecektir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere uygulamada krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi azalan teminatlı şekilde yapıldığı için sigorta bedeli bakiye kredi borcuyla uyumlu olacağından fazla kısım söz konusu olmayacaktır.

Lehtarın atanması ve değiştirilmesinin düzenlendiği TTK'nın 1493/2 maddesi gereğince sigorta ettiren atadığı lehtarı sigortacıya bildirmek zorundadır. Eğer lehtar, sigortacıya bildirilmemiş ise sigortacı iyiniyetle yaptığı ödeme ile borcundan kurtulur (TTK m. 1493/3). Genel olarak lehtar ataması sözleşme kurulurken yapılmakta ise de eğer sözleşmeyle lehtar atanmamışsa daha sonra atanabileceği gibi atanan lehtarın değiştirilmesi de mümkündür³². Öte yandan sigorta ettiren tarafından lehtar tayin edilmediği hallerde lehtarın belirlenmesi TTK'nın 1494/2 maddesi ile düzenlenen yorum kuralı gereğince tespit edilecektir. TTK'nın 1494/2 maddesi; "*Ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortalarda lehtar belirtilmemişse, sözleşmenin sigorta ettirenin mirasçıları lehine, yaşama ihtimaline karşı yapılmış sigortalarda ise sigortalı lehine yapıldığı kabul olunur*" hükmünü haizdir³³. Buna göre ölüme bağlı hayat sigortası sözleşmeleri bakımından sigorta ettiren ve sigortalının aynı kişi olduğu durumda sigortalının ölümü halinde sigorta bedeli üzerinde doğal olarak sigorta ettirenin mirasçıları lehtar olacak; sigorta ettiren ile sigortalının farklı kişiler olması durumunda ise sigortalının ölümü halinde sigorta ettiren henüz hayatta olacağından kendisi lehtar kabul edilecektir³⁴. Neticede hayat sigortası sözleşmeleri bakımından sigorta ettiren ile sigortalı aynı ya da farklı kişiler olsa da her halükarda sigorta sözleşmesi yapılırken sigorta bedeli üzerindeki tasarruf yetkisi sigorta ettirene ait olacaktır³⁵.

TTK'nın 1493/4 maddesi gereğince sigorta ettirenin lehtar ataması, iki farklı şekilde yapılmaktadır. Sigorta ettiren, atadığı lehtarı daha sonra değiştirebilecek ise değiştirilebilir lehtar ataması; aksine

³⁰ ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 226.

³¹ ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 226.

³² HEISS, *MüKoVVG*, Art. 159, N. 1; SCHNEIDER, *Versicherungsvertragsgesetz*, Art. 159, N. 1.

³³ TTK'nın 1494/2 maddesinin gerekçesinde "...Uygulamada bazen özellikle de ölüm ihtimaline karşı yapılan hayat sigortalılarında, lehtarın tayin edilmediği görülmekte ve sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişi olması halinde sigorta tazminatının kime ödeneceği problemi yaşanmaktadır. Bu nedenle maddenin ikinci fıkrası ile yine bir yorum kuralı getirilerek ölüm rizikosuna karşı yapılan sigortada lehtar tayin edilmemişse, sözleşmenin sigorta ettirenin mirasçıları lehine yaşama ihtimaline karşı yapılan sigortada ise sigortalı lehine yapılmış sayılacağı düzenlenmiştir." ifadesine yer verilmiştir. Bkz. TTK m. 1494 gerekçesi, (<https://www2.tbmm.gov.tr/d23/1/1-0324.pdf>, ET: 15.10.2024).

³⁴ ORBAY ORTAÇ / ÇAKIR, s. 274; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 104 vd.

³⁵ ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 81.

atadığı lehtarını değiştirme hakkından vazgeçerek lehtarını değiştiremeyecek ise değiştirilemez lehtar atanması söz konusu olacaktır³⁶. Değiştirilebilir lehtar atanmasının nasıl yapılacağına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak değiştirilemez lehtar atanmasında; “*Sigorta ettiren, değiştirme hakkından vazgeçtiğini sigorta poliçesine yazdırmakla beraber sigorta poliçesini lehtara teslim etmişse, o kişiyi değiştiremez*” (TTK m. 1493/4).

Değiştirilebilir lehtar atanmasında sigorta bedeli üzerindeki tasarruf hakkı halen sigorta ettirendedir. Zira lehtar, sigorta bedeli üzerindeki tasarruf hakkına ancak sigortalının ölümü halinde sahip olacaktır. Dolayısıyla rizikonun gerçekleşmesinden önce sigorta ettiren, bir başka kişiyi lehtar olarak atayabilir, atadığı lehtarını geri alabilir, lehtarın alacağına yönelik hakkını kısıtlayabilir, hatta sigorta alacağını devredebilir veyahut da sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis edebilir³⁷. Değiştirilemez lehtar atanmasında ise rizikonun gerçekleşmesi şartıyla lehtar, sigorta bedeli üzerindeki tasarruf hakkını atama işlemiyle birlikte kazanmaktadır. Dolayısıyla değiştirilemez lehtar atanmasıyla birlikte sigorta ettiren sigorta bedeli üzerindeki tasarruf hakkını kaybeder; sigorta bedelini başkasına devredemez veya sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis edemez³⁸.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde genel olarak banka, değiştirilemez lehtar olarak atanmaktadır. Esasında bankanın sigorta ettiren olduğu durumda kendisini değiştirilemez lehtar olarak atanmasının çok önemi olmayacaktır. Hatta bankanın sigorta ettiren olduğu durumda lehtar atanmasında dahi TTK'nın 1494/2 maddesi gereğince lehtar olarak zaten sigorta ettiren kabul edilmektedir. Değiştirilemez lehtar atanması kredi alanın aynı zamanda sigorta ettiren olduğu durumda önem arz etmektedir. Zira sigorta ettiren, başlangıçta banka olarak belirlediği lehtarını değiştirerek bankanın sigorta bedeli üzerindeki beklentisini bertaraf edebilecektir. Bu nedenle uygulamada kredi alanın sigorta ettiren olduğu durumda başlangıçta atanan lehtarın sonradan değiştirilme ihtimalini ortadan kaldırmak için banka değiştirilemez lehtar olarak atanmaktadır³⁹.

B. Lehtar Olarak Atanan Bankanın Sigorta Bedeline Yönelik Dava Açma Zorunluluğu

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sigortalı vefat ettiğinde sigorta bedelini sigortacıdan talep hakkı değiştirilemez lehtara ya da riziko gerçekleştiğinde lehtar olarak gözüken kişiye, lehtar atanmamış ise sigorta ettirene aittir. Sigorta ettiren ve sigortalının aynı kişi olduğu durumda ise sigortalının ölümü halinde sigorta bedeli üzerinde doğal olarak sigorta ettirenin (sigortalının) mirasçıları lehtar olacağı için talep hakkı mirasçılara ait olacaktır⁴⁰. Bu itibarla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sigorta ettiren ister banka olsun isterse kredi alan olsun lehtar olarak atanan banka, riziko gerçekleşince sigortacıdan sigorta bedelini talep edebilecektir. Özellikle kredi alanın sigorta ettiren olduğu ve bankanın lehtar olarak atandığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, tam üçüncü kişi lehine sözleşme niteliği taşıdığından sigorta bedelini sadece lehtar olarak atanan banka talep edebilir.

Bankanın sigorta ettiren olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar olarak sigortacıdan sigorta bedelini talep ettiği durumda, sigortacı sözleşmeden kaynaklanan tüm savunmalarını bankaya karşı da ileri sürebilecektir. Yine üçüncü kişi yararına sözleşmede, borçlunun hukuki durumu, alacaklı yerine üçüncü kişiye ifada bulunması nedeniyle ağırlaşmayacağından, kredi alanın sigorta ettiren olduğu ve bankanın lehtar olarak atandığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde

³⁶ ERIŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 1384; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 84 vd.; ŞENOCAK, *Hayat Sigortası*, s. 66 vd.; CAN, s. 187; TAŞKIN, s. 145.

³⁷ ORBAY ORTAÇ / ÇAKIR, s. 272; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 84.

³⁸ HEISS, *MüKoVVG*, Art. 159, N. 9; ORBAY ORTAÇ / ÇAKIR, s. 272; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 84.

³⁹ Bankanın değiştirilemez lehtar olarak atanacağı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi poliçe özel şartlarında özellikle belirtilmektedir. Bu hususta sözleşme yapılırken verilen aydınlatma metni ile sigorta ettiren uyarılmaktadır. Örneğin “...*Bu katılım sertifikasında Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kredi kullandıran şubesi, sigortalının tam ve kalıcı sakatlığı halinde veya ölümü anındaki bakiye, kredi borcu ve bu borca ait faiz ve masrafların toplamını geçmemek kaydı ile... dönülemez şekilde lehtar tayin edilmiştir...*” bkz. https://www.anadoluhayat.com.tr/Documents/Sigortalar/BilgilendirmeMetni/KDS-Bilgilendirme_Metni_TC.pdf (ET: 15.10.2024).

⁴⁰ ORBAY ORTAÇ / ÇAKIR, s. 274; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 104 vd.

bankanın sigortacıdan sigorta bedelini talep ettiği durumda sigortacı sözleşmeden kaynaklanan savunmalarını, örneğin sigortalının ölümünün poliçede teminat kapsamında olmadığı gibi savunmaları sözleşmenin tarafı olmayan bankaya da ileri sürebilir⁴¹. Zira lehtar olarak atanan bankanın sigorta bedeli üzerindeki hakkının kaynağını sigorta ettirenle sigortacı arasındaki sözleşme oluşturmaktadır⁴².

TTK'nın 1412. maddesi gereğince; *“kanunda sigorta ettirenin bilgisine ve davranışına hukuki sonuç bağlanan durumlarda, sigortadan haberi olması şartı ile sigortalının, temsilci söz konusu ise temsilcinin, can sigortalarında da lehtarın bilgisi ve davranışı da dikkate alınır”*. Buna göre sigorta ettiren ile sigortalının farklı olduğu sigorta ettirenin banka olduğu durumda sigortalının bilgisi ve davranışı da dikkate alınacaktır. Dolayısıyla bankanın sigorta bedelini talep ettiği durumda sigorta ettirenin sözleşme öncesi beyan yükümlülüğünü ihlali veya sigortalının ölümünün poliçede teminat kapsamında olmadığı gibi savunmalar sigortacı tarafından ileri sürülebilecektir. Böyle bir durumda bankanın, sigorta bedeline ulaşmak için icra takibi yapması veya dava açması da gerekebilir. Zira sigortalının mirasçılarının sigorta bedeline ulaşmak için veya sigorta bedelinin bankaya ödenmesini talep etmek için *“dava takip yetkisi”*⁴³ bulunmamaktadır.

Hemen belirtmelidir ki krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde lehtar olan banka, sözleşmeye dayanarak sigortacıdan talepte bulunmaktadır. Sigorta ettirenin kredi alan olduğu durumda lehtar (banka) sözleşmenin tarafı olmadığı için sözleşme öncesi kusur sorumluluğuna (culpa in contrahendo) dayanarak talepte bulunması da mümkün değildir. Örneğin sigorta ettirenin kredi alan olduğu durumda riziko, sigortacının sözleşme öncesi aydınlatma yükümlülüğünü ihlal etmesi nedeniyle teminat dışında kalmışsa ve bankanın talebi bu nedenle reddedilmişse; sigorta ettiren, aydınlatma yükümlülüğü gereği gibi yerine getirilseydi sözleşmeyi hiç yapmayacağını veya teminat dışında kalan rizikoyu teminat kapsamına alacağını ileri sürerek sigortacı aleyhine genel hükümler kapsamında dava açması mümkündür.

III. BANKANIN DAIN-İ MÜRTEHİN OLDUĞU DURUMDA SİGORTA BEDELİNİ TALEP HAKKI

A. Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesinde Dain-i Mürtehin Kavramı

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin aynı zamanda teminat işlevi görmesi için bankanın ya lehtar olarak atanması ya da poliçede dain-i mürtehin olarak yer alması gerekmektedir⁴⁴. Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olaya bağlanan alacakların da alacak rehni ile teminat altına alınabileceği gözetildiğinde krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bankanın dain-i mürtehin olarak yer alması, sigorta bedeli üzerinde banka lehine alacak rehni bulunduğu anlamına gelmektedir⁴⁵. Zira BKBSUY'nin 4/1-a maddesinde dain-i mürtehin kavramı; *“kredinin geri ödenmeme riskini ortadan kaldırmak amacıyla yaptırılan sigortalarda, riskin gerçekleşmesi üzerine ödenecek olan tazminat tutarından birinci derecede alacaklı olan gerçek veya tüzel kişi”* olarak tanımlanmıştır.

⁴¹ AKYOL, Şener: *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 210.

⁴² AKYOL, s. 210.

⁴³ Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 53. maddesi gereğince dava takip yetkisi; talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisi olup kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre tayin edilir. Dava takip yetkisi kural olarak çekişmeli hakkın sahibine ve ihtilafli maddi hukuk ilişkisinin taraflarına aittir. Bazı durumlarda ise bu yetki, dava konusu maddi hukuk ilişkisinin tarafı olmayan kişilere de ait olabilir. Bu durumda bağımsız dava takip yetkisi söz konusudur. Bağımsız dava takip yetkisi, yetkinin kaynağına göre kanuni dava takip yetkisi ve iradi dava takip yetkisi olarak ikiye ayrılmaktadır. Kanuni dava takip yetkisinde bu yetki, hakkın veya çekişmeli hukuki ilişkinin dışındaki üçüncü kişiye bizzat kanun tarafından tanınmaktadır. Hukukumuzda çeşitli kanunlarda kanuni dava takip yetkisinin tanındığı hâllere rastlamak mümkündür. Dava takip yetkisine sahip olanlardan her biri diğerinden bağımsız olarak bu yetkiyi kullanabilme imkânına sahip ise paralel (veya yarışan) dava takip yetkisi; dava takip yetkisi sadece bir kişiye verilmiş ise münhasır dava takip yetkisi söz konusudur. TTK'nın 1493/7 maddesinde sigortacıdan edimi tahsil ve istem yetkisinin lehtar a ait olduğu belirtildiğinden dava takip yetkisi sadece lehtara aittir ve sigortalının mirasçılarının dava takip yetkisi bulunmamaktadır. Bkz. AKİL, Cenk: *“Dava Yetkinliği”*, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2018, Cilt 9, Sayı 36, s. 1-20.

⁴⁴ TAŞKIN, s. 145.

⁴⁵ ÜNAN, Samim: *“Sigorta Alacağının Güvence İşleviyle Bağlantılı Bazı Sorunlar”*, (Ed.) OKTAY ÖZDEMİR, Saibe / ALTOP, Atilla / ARKAN SERİM, Azra: *Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan*, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020 (Bazı Sorunlar), s. 1831; AMASYA, s. 1433.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde bankanın poliçede dain-i mürtehin olarak yer alması hiçbir şekilde bankayı doğrudan doğruya rehin alacaklısı haline getirmemekte; sadece daha önce sigorta bedeli üzerinde tesis edilen rehinin sigortacıya bildirilmesi anlamına gelmektedir⁴⁶. Dolayısıyla sigorta poliçelerinde dain-i mürtehin kaydının bulunması, tek başına sigorta bedeli üzerinde rehin hakkı tesis etmeye yeterli olmadığından, kurucu değil açıklayıcı bir etkiye sahip olmaktadır⁴⁷. Başka bir deyişle banka ile kredi alan arasında sigorta bedeli üzerinde kurulmuş geçerli bir alacak rehni sözleşmesi yoksa sigorta poliçesinde bankanın dain-i mürtehin olarak belirtilmesi banka lehine sigorta bedeli üzerinde herhangi bir hak sağlamayacaktır⁴⁸.

Zarar sigortalarında sigorta tazminatı üzerindeki sınırlı aynı hak, TTK'nın 1456. maddesinde düzenlenmişken; hayat sigortalarında sigorta bedeli üzerindeki alacak rehnine ilişkin bir düzenleme TTK'da yer almamıştır. Bu itibarla hayat sigortalarında sigorta bedeli üzerindeki alacak rehni söz konusu olduğundan Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehne ilişkin 954 ilâ 961. maddeleri uygulanacaktır⁴⁹.

TMK'nın 955/1 maddesi gereğince; “*senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim edilmesi gerekir*”. Buna göre senede bağlanmış olsun veya olmasın alacaklar üzerinde rehin kurulabilmesi için öncelikle dain-i mürtehin olarak gösterilecek kişi ile alacak üzerinde rehin tesis edecek kişi arasında yazılı bir rehin sözleşmesinin yapılması gerekir. Doğması muhtemel alacakların rehnedilmesi durumunda muhtemel alacak üzerindeki rehin hakkı rehin sözleşmesinin yapıldığı zaman kurulmuş olur; ancak bu rehin sözleşmesi hükümlerini alacağın doğması ile doğurur⁵⁰. Dolayısıyla banka ile kredi alan arasında yapılan muhtemel sigorta bedeli üzerine kurulan rehin hakkı, rehin sözleşmesiyle kurulmuş olur; sonuçlarını ise rizikonun gerçekleşmesinden sonra gösterir⁵¹. Uygulamada krediye bağlı hayat sözleşmelerinde sigorta bedeli üzerinde banka lehine ayrı bir rehin sözleşmesi yapılmamakta; kredi sözleşmesinde veya ekinde yer alan bir şart ile kredi alanın hayat sigortası yaptırması ve bankanın poliçede dain-i mürtehin olarak gösterilmesi kararlaştırılmaktadır⁵². Kredi alan ile banka arasında muhtemel sigorta bedeli üzerinde ayrı bir alacak rehnine yönelik sözleşme kurulmasa dahi kredi sözleşmesinde yer alan bu şekildeki ifadelerden sigorta bedeli üzerinde geçerli bir alacak rehni kurulduğunun kabul edilmesi gerekmektedir⁵³.

Azalan bedelli krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin banka olduğu durumda lehtar atanmamış olsa da lehtar atanmasına ilişkin yorum kuralı gereğince sigorta ettiren (banka) lehtar

⁴⁶ ŞENOCAK, Kemal: “İpotekli Gayrimenkulün Sigortalanması Halinde Alacaklının Hukuki Durumu”, *Legal Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 8, Sayı 32, Prof. Dr. Necip Orta'n'a Armağan, (Alacaklının Hukuki Durumu), s. 1103; ÜNSAL, Oğuzhan: *Sigortalı Eşyalar Üzerinde Rehni Hakkı*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021, s. 94; ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 59; AMASYA, s. 1432.

⁴⁷ ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1822; AMASYA, s. 1432; ÜNSAL, s. 94; ŞENOCAK, *Alacaklının Hukuki Durumu*, s. 1103.

⁴⁸ ÜNAN, *Sigorta Hukuku C. 3*, s. 57; AMASYA, s. 1432; ŞENOCAK, *Alacaklının Hukuki Durumu*, s. 1103.

⁴⁹ TTK'nın 1456. maddesine benzer bir düzenleme, eski hale getirme koşulu içeren sigorta sözleşmelerine ilişkin olarak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (VVG) § 94'de yer almaktadır. Ancak hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta bedeli üzerine rehin hakkı tesisiniyle ilgili VVG'de hüküm yer almamaktadır. Hayat sigortalarında sigorta bedeli üzerinde rehin tesisine yönelik alacak rehnine ilişkin Alman Medeni Kanunu'nun (BGB) § 1281 vd. uygulanmaktadır. Bkz. SCHÄRTL, Michael: “Art 1281”, HAU, Wolfgang / POSECK, Roman (Hrsg.): *BeckOK BGB*, 71. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, BeckOK BGB), N. 1; STAUDINGER, Ansgar, *MüKoVVG*, Art. 94, N. 17.

⁵⁰ AMASYA, s. 1434; TAŞKIN, s. 149.

⁵¹ MAKARACI BAŞAK, Aslı: *Taşınır Rehni Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 211; AMASYA, s. 1443.

⁵² “...Müşteri, kredi taksitleri ve krediden doğan her türlü borç tamamıyla geri ödeninceye kadar her türlü tehlikelere / rizikolara karşı dilediği bir sigorta şirketi nezdinde Hayat Sigortası yaptırmayı/yapılmasını, sigorta prim ve diğer masrafları kendisi tarafından karşılamak üzere yapılacak Hayat Sigorta Poliçesini Bankaya devretmeyi, daha önce sigorta yapılmış olması ve bu sigortanın vade, tutar ve diğer özelliklerinin krediyile uyumlu olması halinde ise sigorta poliçelerini Bankaya bir zeyilname ile devretmeyi, kredi vadesinden önce süresi biten sigortaların poliçe yenilemelerinin kendisi tarafından düzenli olarak yapılarak poliçe vade tarihinden önce Banka'ya iletileceğini, Banka'nın, vade tarihinde yenilenmeyen poliçeler için yenilemeleri herhangi bir sigorta şirketine yaptırmaya yetkili olduğunu, mevcut/yapılacak/yenilenecek tüm sigorta poliçelerinin üzerinde Banka'nın dain-i mürtehin olarak gösterileceğini kabul ve taahhüt eder...” bkz. <https://www.ziraatbank.com.tr/tr/Contracts/KrediBaglantiliSigortalaraIliskinSozlesme.pdf> (ET: 15.10.2024).

⁵³ MAKARACI BAŞAK, s. 211; TAŞKIN, s. 149.

olarak kabul edilecek olduğundan bankanın ayrıca dain-i mürtehin olarak yer almasının bir anlamı olmayacaktır. Aynı şekilde sigorta ettiren (banka) kendisini lehtar olarak atasa dahi aynı alacak üzerinde kendisi lehine alacak rehni kurması ve dain-i mürtehin olarak yer alması mantıklı da değildir. Zira lehtar sıfatı ile sigorta bedeli üzerinde hak sahibi olan bankanın, zaten kendisine ait olan bir alacak üzerinde kendi lehine alacak rehni tesis etmesi bankaya dain-i mürtehin sıfatını da kazandırmayacaktır.⁵⁴. Bununla birlikte sabit veya değişir bedelli krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettirenin banka olduğu durumda banka lehtar olarak atanmış olsa dahi bankanın bakiye borçtan fazla kısım için menfaati olmayacağından artan kısım sigortalı lehine yapılmış olacak ve bu kısım yönünden bankanın dain-i mürtehin olması anlamlı olacaktır. Dolayısıyla kredi sözleşmesinde kredi alan tarafından banka lehine sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis edilmesi durumunda sabit veya değişir bedelli krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde aynı zamanda lehtar olan bankanın bakiye borçtan artan kısım yönünden dain-i mürtehin olması mümkündür.

Azalan bedelli krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sigorta ettirenin kredi alan olduğu durumda banka lehtar olarak atanmışsa kredi alanın riziko gerçekleşmeden önce lehtarını değiştirme hakkı bulunduğundan bankanın dain-i mürtehin olarak yer almasında yararı bulunmaktadır. Hatta sigorta ettiren lehtarını değiştirmese dahi sigorta bedeli üzerinde tasarruf hakkı kendisinde olduğundan bir başka kişiyi dain-i mürtehin olarak atama ihtimali de bulunmaktadır. Buna karşılık banka değiştirilemez lehtar olarak atanmışsa artık değiştirilemeyeceğinden ve muhtemel sigorta bedeli üzerinde tek hak sahibi olduğundan, bankanın bir de dain-i mürtehin olarak yer alması anlamlı değildir.⁵⁵. Bununla birlikte sabit veya değişir bedelli krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde banka değiştirilemez lehtar olarak atanmış olsa dahi bankanın bakiye borçtan fazla kısım için dain-i mürtehin olması mümkündür. Öte yandan banka değiştirilemez lehtar olarak atanmakla sigorta bedeli üzerinde tasarruf hakkına sahip olduğundan bir başka kişi lehine bu alacak üzerinde alacak rehni tesis edebilir ve bu kişiyi de dain-i mürtehin olarak sigortacıya bildirebilir. Bu durumda sigorta bedelini talep hakkı değiştirilemez lehtar olan bankaya değil dain-i mürtehin olarak belirlediği kişiye aittir.

B. Dain-i Mürtehin Olarak Belirlenen Bankanın Sigorta Bedeline Yönelik Dava Açma Zorunluluğu

Uygulamada genellikle krediyeye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde kredi alanın sigorta ettiren olduğu durumda kredi alanın mirasçıları lehtar olarak atanmışsa banka dain-i mürtehin olarak belirlenmektedir.⁵⁶. Dolayısıyla sigorta poliçesine banka lehine dain-i mürtehin kaydı konularak sigorta bedeli üzerinde alacak rehni tesis edildiği sigortacıya bildirilmekte ve dain-i mürtehin olarak belirtilen banka, sigorta bedeli üzerinde öncelik hakkına ve tahsil yetkisine sahip olmaktadır.⁵⁷. Hemen belirtilmelidir sigorta poliçesinde dain-i mürtehin kaydının bulunduğu durumlarda alacak rehnine ilişkin hükümler uygulanacak olup öncelikli olarak dain-i mürtehinin sigorta bedelini 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) hükümleri kapsamında paraya çevrilmesini talep etmesi gerekecektir. Ancak uygulamada banka ile kredi alan arasında yapılan kredi sözleşmesinde sigorta bedeli üzerinde banka lehine alacak rehni tesis edilmekte ve bu bedelin tahsili konusunda bankaya yetki tanınmaktadır.⁵⁸. Dolayısıyla dain-i mür-

⁵⁴ TAŞKIN, s. 150.

⁵⁵ TAŞKIN, s. 150.

⁵⁶ Banka ile kredi alan arasında akdedilen kredi sözleşmelerinde genellikle bu yönde hüküm yer almaktadır. Örneğin; "...*Sigorta sözleşmesinden doğan tazminatın Müşteri'ye ait olması halinde bu tazminatın tamamı, Müşteri'nin Bankaya karşı doğmuş ve doğacak borçlarının teminatını oluşturmak üzere Bankaya rehinlidir...*" bkz. https://www.ing.com.tr/F/Documents/pdf/Hakkimizda/Hizmet_ve_Kredi_Sozlesmeleri/Genel_Kredi_Sozlesmesi.pdf (ET: 15.10.2024).

⁵⁷ ERDEM, Mehmet: "Sigorta Poliçesinde Kredi Veren Banka Lehine Konulan Daini Mürtehin Kayıtlarının Yorumlanması", (Ed.) ALTAY, Sıtkı Anlam / AYOĞLU, Tolga / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya: *Prof. Dr. H. Ercüment Erdem'e Armağan*, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 634; ÜNLÜTEPE, Mustafa: "Sınırlı Ayni Hak Sahiplerinin Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları", *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 9, Sayı 17, s. 168; ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1822; KAYIHAN / BAĞCI, s. 141.

⁵⁸ "...*Sigorta sözleşmelerinden doğan tazminatlar dain-i mürtehin hakkı olan Banka'ya ödenir. Sigorta şirketince belirlenen tazminat tutarına Müşteri itiraz ettiği takdirde, kendisine verilecek bir süre içinde Müşteri tazminat tutarını Banka'ya öderse, sigorta poliçesin-*

tehine sigorta bedelini tahsil yetkisinin verildiği durumlarda İİK hükümleri kapsamında rehlin paraya çevrilmesi yoluna başvurulmasına gerek bulunmayacaktır⁵⁹.

TMK'nın 961/2 maddesi gereğince; “*rehin kendisine ihbar edilmiş olan borçlu, borcunu asıl alacaklıya veya rehin alacaklısına ancak diğerinin onayıyla ödeyebilir*”. Başka bir deyişle bankanın dain-i mürtehin olduğu krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde sigortacı, lehtara (sigortalının mirasçısına) ancak dain-i mürtehinin (bankanın) onayı ile ödeme yapabilecek; benzer şekilde dain-i mürtehin (bankaya) de lehtarın (sigortalının mirasçılarının) onayı ile ödeme yapabilecektir. Ancak TMK'nın 961. maddesi emredici bir düzenleme olmadığından dain-i mürtehin (bankaya) tahsil yetkisinin tanınması durumunda lehtarın (sigortalının mirasçılarının) iznine de gerek kalmayacak dain-i mürtehin (banka) tek başına alacağı talep edebilecektir⁶⁰.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde dain-i mürtehinin (bankanın) sigorta bedelini talep etmesi üzerine sigortacı, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tüm def'ileri dain-i mürtehin (bankaya) karşı da ileri sürebilir⁶¹. Zira sigortacı kredi veren ile kredi alan arasındaki rehin sözleşmesinin tarafı olmadığından hakkaniyete uygun olarak sigortacının korunması ve rehin nedeniyle hukuki durumunun kötüleşmemesi gerekir⁶². Örneğin sigorta sözleşmesinden doğan prim alacağı bulunduğu takdirde sigortacı bunu dain-i mürtehin (bankaya) karşı ileri sürebilir⁶³ ve prim alacağı ödenmesi gereken sigorta bedelinden indirilebilir (TTK m. 1431/5). Yine sigorta bedelinin zamanaşımına uğraması durumunda sigortacı, zamanaşımı def'ini dain-i mürtehin (bankaya) karşı ileri sürebileceği gibi rizikonun teminat kapsamında olmadığını veya sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle tazminat ödeme borcunun ortadan kalktığını da savunabilir. Dain-i mürtehinin (bankanın) başvurusu üzerine sigortacının sigorta sözleşmesinden kaynaklanan def'iler nedeniyle sigorta bedelini ödemediği veya kısmen ödediği durumda dain-i mürtehin (banka) kanuni dava takip yetkisi kapsamında dava açma hakkına sahip olacaktır⁶⁴.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigortalının ölmesi halinde sigorta bedeli üzerinde dain-i mürtehin olan bankanın talep hakkı öncelikli olarak bulursa da lehtarın (sigortalının mirasçıla-

den doğan haklar Banka tarafından Müşteri'ye devredilir. Aksi halde Banka dain-i mürtehin hakkı nedeniyle tazminat tutarını sigorta şirketinden tahsil etmeye ve Müşteri'den olan her türlü alacaklarına kısmen veya tamamen mahsup etmeye yetkilidir...” bkz. <https://www.vakifbank.com.tr/documents/duyurular/kredi-genel-sozlesme.pdf> (ET: 15.10.2024).

⁵⁹ ŞENER, Oruç Hami: “Bankanın Rehinli Alacaklı Sifatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehninde Rehnin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 11, Sayı 2, s. 219; DEMİRSATAN, Barış: “Medenî Kanuna Göre Senede Bağlanmamış Alacak Rehni Kapsamında Rehinli Alacaklının Paraya Çevirme Bakımından Olanakları”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 7, Sayı 1, s. 177; MAKARACI BAŞAK, s. 302.

⁶⁰ ŞENER, s. 222; DEMİRSATAN, s. 177.

⁶¹ MİSİLİ, Sinan: “Türk Hukukunda Sınırlı Aynı Hak ile Takyit Edilmiş Malın Sigortalanması ve Sigortacının Sınırlı Aynı Hak Sahiplerine Karşı Borçları”, (Ed.) ARKAN, Sabih: *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2015, s. 657; ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1835; ULAŞ, s. 175. Bkz. Yargıtay, HGK, T. 20.12.2022, E. 2021/416, K. 2022/1767. “...Davacı (dain-i mürtehin) banka davalılar hakkında icra takibi başlatmadan ve dava açmadan önce, dava dışı sigorta şirketine yazılı olarak başvurmuş ise de davalıların mirasbırakılan borçlu müteveffanın doğru beyan yükümlülüğünü ihlal ettiği ve kendisindeki hastalığı gizlediği gerekçesiyle sigorta şirketi tarafından kendilerine ödeme yapılmaması üzerine doğrudan davalılar aleyhine icra takiplerine başlayıp, nihayetinde eldeki davalı açmıştır...”.

⁶² ŞENER, s. 239.

⁶³ ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1813.

⁶⁴ Yargıtay, 4. HD, T. 05.04.2023, E. 2021/19445, K. 2023/5010. “...Davacı vekili dava dilekçesinde; davalı tarafından Kasko Sigorta Poliçesi ile sigortalanan ve davacının rehin alacaklı olduğu aracın 16.02.2019 tarihinde hasara uğradığını belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 5.100,00 TL hasar onarım bedelinin kaza tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verilmesini istemiş, 22.11.2020 tarihli islah dilekçesi ile talebini 49.522,55 TL'ye yükseltmiştir... Uyuşmazlık Hakem Heyeti'nin yukarıda tarih ve sayılı belirtilen kararı ile davacının aracın dain-i mürtehin sıfatı ile alacaklı olduğu ve öncelikli talep hakkına sahip olduğu, hasar tespiti amacıyla alınan uzman bilirkişi raporunda aracın toplam hasar bedelinin KDV hariç 41.968,26 TL olarak tespit edildiği gerekçesi ile başvurunun kabulü ile araçta tespit edilen KDV dahil 49.522,55 TL tazminatın 05.10.2020 tarihinden itibaren işleyecek avans faiziyle birlikte davalıdan tahsiline karar verilmiştir... İtiraz Hakem Heyeti'nin yukarıda tarih ve sayılı belirtilen kararı ile ... davalının itirazının reddine karar verilmiştir... İtiraz Hakem Heyeti'nin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili temyiz isteminde bulunmuştur... Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere, davacı şirketin davaya konu araç üzerinde rehin hakkı bulunmasına, buna göre dain-i mürtehin sıfatını haiz davacının onayı bulunmaksızın kasko poliçesi tarafı olan dava dışı sigortalı şirket yetkilisi tarafından 04.03.2019 tarihinde yapılan feragat beyanının geçerli olmamasına, davaya konu zararın poliçe teminatı kapsamında bulunmasına, uzman bilirkişi raporunun denetime elverişli ve yeterli bulunmasına, avans faizine hükmedilmesinin doğru bulunmasına göre davalı vekilinin ... temyiz itirazları yerinde görülmemiştir...”.

rının) sigorta bedeli üzerindeki hakkı asıl alacaklı olarak devam etmekte, sadece sigorta bedeli üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlandırılmaktadır⁶⁵. Zira TMK'nın 961/1 maddesi gereğince; özenli bir yönetim, rehnedilmiş alacağın muacceliyetinin ihbarını ve tahsil edilmesini gerekli kılıyorsa lehtar bu işlemleri yapabilir; dain-i mürtehin de lehtar bu işlemlerin yapılması konusunda zorlayabilir. Bu düzenlemedeki tahsil yetkisi, sigortacıdan sigorta bedelini tahsil edilmesi anlamında değil, sigortacıya karşı sigorta bedelinin talep edilmesi için gerekli tüm işlemlerin yapılması ve dolayısıyla dava açılması anlamındadır⁶⁶.

TMK'nın 961/2 maddesi gereğince rehin kendisine ihbar edilmiş olan sigortacı, sigorta bedelini lehtara veya dain-i mürtehinine (bankaya) ancak diğerinin onayıyla ödeyebilir. Özellikle lehtarın sigorta bedeli için başvurduğu durumda dain-i mürtehinin (bankanın) onayı ifa aşamasına ilişkin bir durumdur⁶⁷. Dain-i mürtehinin (bankanın) onayının ifa aşamasında söz konusu olduğu gözetildiğinde lehtarın da dava takip yetkisinin dain-i mürtehinle (bankayla) birlikte bulunduğu ve lehtarın sigorta bedeline ilişkin sigortacı aleyhine açacağı dava için onayın şart olmadığı kabul edilmelidir. Başka bir deyişle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka sadece dain-i mürtehin olarak yer alsın ve sigortalının ölümü halinde sigorta bedeli üzerinde talep hakkı öncelikli olarak bulunsun da lehtarın da sigorta bedeli üzerindeki hakkı asıl alacaklı olarak devam ettiğinden dain-i mürtehinle birlikte paralel dava takip yetkisi bulunmaktadır⁶⁸. Dolayısıyla dain-i mürtehinin (bankanın) sigorta bedeli için talepte bulunduğu durumda sigortacının bazı sebepler ileri sürerek talebi reddetmesi veya kısmen kabul etmesi halinde lehtarın da sigortacı aleyhine dava açma hakkı bulunmaktadır. Ancak lehtar (sigortalının mirasçıları) tarafından açılan bu davada sigorta bedelinin dain-i mürtehinine (bankaya) verilmesi talep edilmelidir⁶⁹.

Öte yandan sigortalının mirasçıları (lehtar) tarafından sigorta bedelini dain-i mürtehinine ödemeye yanaşmayan sigortacı aleyhine paralel dava takip yetkisi kapsamında açılan davada sigorta bedelinin kendisine verilmesini istediği durumda da mahkemece dain-i mürtehinin hakları korunacak şekilde

⁶⁵ ÇONGAR, Mustafa Halil: "Sınırlı Aynı Hak Sahibinin İzninin (TK 1456/2) Malikin Sigorta Tazminatının Tahsili Talebiyle Açacağı Davaya Etkisi Meselesi- Yargıtay'ın Dava Şartı Yorumuna İlişkin Bir Değerlendirme", (Ed.) KAYA, Arslan / ARICI, M. Fatih / SÖNMEZ, Numan Sabit / TOKCAN, Pelin / EVLEK, Müge / KOÇAK, Mahmut Arif: *Yürürlüğünün 8. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu IV*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 243; OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: "Rehin Alacaklısının Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları", (Ed.) OKTAY ÖZDEMİR, Saibe / ALTOP, Atilla / ARKAN SERİM, Azra: *Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan*, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 1428; ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1822; ÜNLÜTEPE, s. 173; ÜNSAL, s. 120; MİSİLİ, s. 649.

⁶⁶ ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1824; ŞENER, s. 215; OKTAY ÖZDEMİR, s. 1328.

⁶⁷ ÇONGAR, s. 227.

⁶⁸ ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1822; ÜNLÜTEPE, s. 173; ÜNSAL, s. 120; ÇONGAR, s. 243; OKTAY ÖZDEMİR, s. 1428; MİSİLİ, s. 649.

⁶⁹ Yargıtay, 4. HD, T. 22.12.2021, E. 2021/3324, K. 2021/10830, "...Davacılar vekili; davacıların murisinin dava dışı bankadan 28/05/2013 tarihinde kullandığı kredi nedeniyle davalı sigorta şirketi ile vefat teminatı 36.750,00 TL olan hayat sigortası yaptığını, davacıların murisinin 14/10/2013 tarihinde ölümü üzerine ödeme talebinde bulunulmasına rağmen ödeme yapılmadığını belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla davacıların murisinin çekmiş olduğu kredinin hayat sigortası teminatı kapsamında kaldığını ve davalının vefat teminatının tamamından sorumlu olduğunun kabulü ile kredi alacaklısı Akbank A.Ş. Antakya Şubesine ödenmesi gereken kredi tutarının tamamının davalıya ödetirilmesine, davanın bankaya ihbarına karar verilmesini talep etmiştir... Mahkemece, Akbank A.Ş.'nin bu davada taraf olmadığı ve davanın tarafı olmayan bir kişi hakkında lehe veya aleyhe hüküm kurulmasının da mümkün bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dava, hayat sigortası sözleşmesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir... mahkemece, dain mürtehin sıfatına haiz bankadan davaya muvafakat edip etmediği sorulmuş, dava dışı banka ise yazı cevabında toplam (kredi borcunun) 65.855,09 TL olduğu ve tazminat bedelinin davacılar tarafından ödenmesi şeklinde kurulacak hükme muvafakatları bulunmadığını bildirilmiştir. Sigorta poliçesinin dava dışı banka tarafından açılan krediye teminat olarak düzenlendiği durumda, kredi borcu ödenmemiş ise sigorta bedelini talep hakkı öncelikle bankaya ait olup, somut uyuşmazlıkta, davacılar tazminatın, alacaklı bankaya ödenmesini talep ederek murisin bankaya olan borcunu kapatma iradesini ortaya koymuşlardır. Buna göre, davacıların talebinin, poliçe teminat bedelinin taraflarına ödenmesi değil de, kredi borcunun bankaya ödenmesi şeklinde olduğu, ...gözetildiğinde mahkemece işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulmasına karar vermek gerekmektedir...". Yargıtay, 4. HD, T. 11.10.2022, E. 2021/19592, K. 2022/11912. "...Davacı vekili, ...32.841,84 TL'nin lehtarlar (davacı müvekkillerine), 34.467,16 TL'nin ihbar olunan banka Finansbank A.Ş.'ne (dain-i mürtehinine) ödenmesini istemiştir... Mahkemece, yapılan yargılama sonucunda, davanın kabulüne davacılar tarafından kredi borcuna mahsuben kredi verilen bankaya ödenen 32.841,84 TL'nin davalıdan alınarak davacılar miras hisseleri oranında verilmesine, tazminatın geri kalan tutarı olan 34.467,16 TL'nin tazminat üzerinde öncelik hakkı olan kredi veren banka Finansbank A.Ş.'ne davalı tarafından ödenmesine karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı kanıtlarla yasaya uygun gerekçelere, özellikle delillerin değerlendirilmesinde bir isabetsizlik görülmemesine göre davalı vekilinin yerinde bulunmayan temyiz itirazlarının reddiyle usul ve yasaya uygun olan kararın ONANMASINA...".

hüküm kurulabilmesi mümkün olmalıdır⁷⁰. Zira alacak rehne ilişkin hükümler gereğince sigorta bedeli lehtara ancak dain-i mürtehinin (bankanın) onayıyla ödenecek olması karşısında bu husus taleple bağıllık ilkesinin kanuni istisnasını oluşturur. Ancak Yargıtay, dain-i mürtehinin hareketsiz kalması üzerine sigorta bedelinin tahsili için sigortalının mirasçıları tarafından sigortacı aleyhine açılan davalarda dain-i mürtehinin (bankanın) onayının bulunmadığı veya bu onay sonradan tamamlanmadığı takdirde davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmektedir⁷¹. Oysa Yargıtayın bu uygulaması ile ortaya çıkan durum hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açmaktadır. Zira Yargıtay uygulaması neticesinde dain-i mürtehin de rehne konu asıl alacağına kavuşamamakla birlikte rehnedenden de onay yüzünden sigorta alacağına dair açtığı davada amacına ulaşamamaktadır⁷². Kanaatimizce uygulamadaki sorunların çözülmesi adına, dain-i mürtehinin (bankanın) onayı ifa aşamasına ilişkin bir durum olduğundan mahkeme, sigorta bedelinin varlığını tespit etmişse bu miktarı sigortalının mirasçıları adına gelir getiren bir hesaba yatırılmasına ve bu hesap üzerinde dain-i mürtehin (banka) lehine bloke konulmasına da karar verebilir.

IV. BANKANIN SİGORTA BEDELİNE YÖNELİK DAVA AÇMA ZORUNLULUĞUNA İLİŞKİN YARGITAY UYGULAMASI

Yukarıda da detaylı olarak bahsedildiği üzere krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinde sigorta ettiren ister banka isterse kredi alan olsun banka, ya lehtar olarak atanmakta ya da dain-i mürtehin olarak belirlenmektedir. Böylece riziko gerçekleştiğinde banka, kredinin ödenmeyen kısmı için sigortacıya öncelikli olarak başvurma ve sigorta bedelini talep etme hakkı kazanmaktadır. Bankanın sigortacıya lehtar veya dain-i mürtehin sıfatını kullanarak başvurması üzerine birçok kez sigortalının, beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği veya rizikonun teminat kapsamında olmadığı gibi bazı nedenlerle ödemeyi reddettiği görülmektedir. Böyle bir durumda ise banka sigortacıdan sigorta bedelini doğrudan tahsil edemediği için ayrıca dava yoluna başvurmamakta, sigortalının mirasçıları aleyhine bakiye kredi borcunun tahsili için takip ya da dava yoluna başvurmaktadır⁷³. Öte yandan sigortalının talebi reddet-

⁷⁰ Alman hukukunda alacak rehne ilişkin hükümler rehne konu asıl alacağın (örneğin bankanın kredi alacağının) muaccel olup olmamasına göre farklı düzenlenmiştir. Bu durumda rehne konu alacak muaccel olmamışsa sigortacı dain-i mürtehinine ve lehtara birlikte ödeme yapabilir veya taraflardan birisi sigorta bedelinin bir bırakma yerine tevdi edilmesini veyahut da müşterek bir banka hesabına yatırılmasını isteyebilir. Buna karşılık rehne konu asıl alacak muaccel olmuş ise dain-i mürtehinine kanun gereğince tanınan tahsil yetkisi kapsamında sigortacı ancak dain-i mürtehinine rehinden alma hakkına sahip olduğu tutara eşit bir ödeme yapabilir; dain-i mürtehinin hareketsiz kalması durumunda lehtar da sigortacıdan dain-i mürtehinine ifada bulunulmasını talep edebilir. Bkz. SCHÄRTL, *BeckOK BGB*, Art. 1282, N. 1-8.

⁷¹ Yargıtay, 11. HD, T. 14.01.2019, E. 2018/5654, K. 2019/286. "...Dairemizin yerleşik uygulamaları uyarınca bu durumda, T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'nin rehin hakkı bulunduğu, sigortadan tazminat talep etme hakkı da öncelikle ona ait olup, sigortalı ancak lehine rehin verilen alacaklının açık muvafakatini almak şartıyla ve kendi menfaati de zedelendiği takdirde tazminat isteme hakkına sahip olur (14.06.2010 gün ve 2009/430-6814 E.K., 12.10.2012 gün ve 2011/8534-16045 E.K., 08.03.2013 gün ve 2012/4175-4580 E.K.). Buna göre itiraz hakem heyetince, asıl dava ve talep hakkına sahip dava dışı bankadan alınmış, açılan davaya muvafakat veya icazetleri olduğuna dair gerekli belgeyi sunması için davacı tarafa süre verilmesi ve bu usuli eksiklik tamamlandığı takdirde için esasına girilmesi gerekirken, davacının aktif taraf sıfatının (husumet) varlığına ilişkin olan ve itiraz hakem heyetince re'sen göz önünde bulundurulması gereken bu yönünde durulmadan yazılı şekilde uyumsuzluğun esasına girilerek ve anılan poliçeye dayalı bir şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir...". Yargıtay, 4. HD, T. 19.10.2022, E. 2022/6958, K. 2022/12601. "...poliçe üzerinde mürtehin kaydı olduğu da dikkate alınarak, dava dışı rehin hakkı sahibi banka tarafından, davacının açtığı davaya kayıtsız şartsız muvafakat verilip verilmediğinin sorulması; muvafakat verilmediği takdirde, davacının dava açma hakkının ve aktif dava ehliyetinin bulunmadığı dikkate alınıp, dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılığın değerlendirme ve eksik incelemeyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir...". Yargıtay, 17. HD, T. 18.10.2020, E. 2019/6681, K. 2020/5311. "...davaya konu özel konut sigorta poliçesinde, dava dışı bankanın dain mürtehin sıfatı ile hak sahibi olduğu görülmüş olup, davacının sigorta poliçesine dayanarak tazminat talebinde bulunabilmesi için dain mürtehinin bu konuda açık muvafakatinin alınması gerektiği gözetilerek bu hususta araştırma yapılması konusunda Dairemizce dosya mahkemesine geri çevrilmiştir. Mahkemece, ilgili bankaya yazılan müzekkereye verilen cevapta; dava dışı bankanın rehinli alacağının ve mürtehin kaydının devam ettiği, 22.939,39 TL borç bulunduğu, muvafakatlerinin bulunmadığı, şeklinde cevap verildiği görülmüştür. Bu durumda dava dışı rehin hakkı sahibi banka tarafından, davacının açtığı davaya muvafakat verilmediğinden, davacının dava açma hakkının ve aktif dava ehliyetinin bulunmaması nedeniyle, dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilmesi gerekirken...".

⁷² ÇONGAR, s. 227.

⁷³ Yargıtay, 3. HD, T. 25.10.2023, E. 2023/1080, K. 2023/2907. "...taraflar arasındaki uyumsuzluğun, davalıların murisinin kullanmış olduğu tüketici kredisinden kaynaklandığı, sigorta poliçesi incelendiğinde davacı bankanın poliçede daini mürtehin olduğunun anlaşıldığı, davacı bankanın öncelikle poliçeden kaynaklanan hakkına dayanarak poliçe düzenleyen Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş. hakkında hukuki yollara başvurarak tüm hukuki yolları tüketmesi ve sonuç alınamaması halinde davalı mirasçılara yönelmesi gerekirken, sigorta şirketinin menfi yanıtına karşı hukuki yollar davacı banka tarafından tüketilmeden doğrudan davalı mirasçılara karşı takip yapması ve dava açması usul ve yasaya aykırı olduğundan açılan davanın HMK'nın 114/1-h ve 115 inci maddeleri gereğince dava şartı yokluğu nedeniyle, usulden reddine...".

mesi üzerine sigortalının mirasçıları tarafından sigortacı aleyhine açılan davalarda da bankanın dain-i mürtehin sıfatıyla geçerli kabul edilen onayı vermediği görülmektedir⁷⁴.

Uygulamada çoğu kez bankanın lehtar veya dain-i mürtehin sıfatını kullanarak sigortacıya başvurusu ve sigortacının da bazı nedenlerle ödemeyi reddetmesi üzerine banka tarafından sigortacı aleyhine değil de sigortalının mirasçıları aleyhine bakiye kredi borcunun tahsili için takip ya da dava yoluna başvurulduğu görülmektedir. Böyle bir durumda Yargıtayca; bankanın elinde hayat sigortası poliçesi gibi kolayca alacağını tahsil etme imkânı varken sigortacının ödeme talebini geri çevirdiğinden bahisle poliçe limiti kapsamında kalan alacağı için icra takibi başlatması veya dava açmasının dürüstlük kuralına aykırılık oluşturacağı, bankanın alacağını öncelikle sigortacıdan tahsil etme yoluna başvurusunun zorunlu ve sigortalının mirasçıları hakkında dava açılabilmesinin ön şartı olduğu, aksine bankanın alacağı için varisleri takip etmesinin sigorta hukukunun temel ilkelerine ve sigorta yapılmasının amacına aykırılık oluşturacağı gibi sigorta yapılmasına duyulan güven ve itimadı da zedeleyeceği, dolayısıyla kredi verenin talebinin sigortacı tarafından tamamen veya kısmen reddedilmesi halinde bankanın sigortacıya karşı dava açarak ve gerekirse sigorta bedelinin ödenmesi için tüketilmesi gerekli tüm yollar tüketilerek olumlu bir netice alınmaması halinde sigortalının mirasçılarına başvurulması gerektiği, banka tarafından sigortacı aleyhine açılmış ve olumsuz neticelenmiş bir dava bulunmadığından sigortalıların mirasçılarına açılan davaların erken açılan dava niteliğinde olduğu gerekçesiyle davaların usulden reddi gerektiği belirtilmektedir⁷⁵. Yine sigortacı tarafından sigorta bedelinin ödenmesi talebinin reddedilmesi üzerine banka tarafından sigortalının mirasçıları aleyhine yapılan icra takibinin kesinleşmesi üzerine sigortalının mirasçıları tarafından açılan menfi tespit veya istirdat davasında da Yargıtay aynı gerekçelerle menfi tespit veya istirdat davasının kabulüne karar verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Yargıtay'ın görüşü bu yönde olmakla birlikte bazı bölge adliye mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlarda farklı uygulamaların olduğu; bu itibarla bazı bölge adliye mahkemelerince sigorta bedeli talebi reddedilen bankanın sigortacı aleyhine dava açmadan da sigortalının mirasçıları aleyhine dava açabileceği yönünden kararlar verilirken⁷⁶; bazı bölge

⁷⁴ Yargıtay, 17. HD, T. 24.02.2021, E. 2021/1437, K. 2021/1871. "...sigorta ettiren (dain-i mürtehin) Finansbank A.Ş.'ye davaya ve ödemeye muvafakatinin bulunup bulunmadığı sorulduğunda; muvafakatının olmadığını bildirmiş ve mahkemece de buna istinaden; davacıların talebinin muvafakat verilmemişinden reddine karar verilmiştir...".

⁷⁵ Yargıtay, HGK, T. 20.12.2022, E. 2021/(19)11-416, K. 2022/1767. "...Somut olayda, krediye bağlı hayat sigortası poliçesinin dain ve mürtehini bankadır. Rizikonun gerçekleşmesi hâlinde, bankanın poliçe teminatı kapsamında kalan bakiye kredi alacağını, öncelikle sigorta şirketinden tahsil için gerekli yollara gitmesi gerekir. Davacı banka davalılar hakkında icra takibi başlatmadan ve dava açmadan önce, dava dışı sigorta şirketine yazılı olarak başvurmuş ise de davalıların mirasbırakanı olan borçlu müteveffanın doğru beyan yükümlülüğünü ihlal ettiği ve kendisindeki hastalığı gizlediği gerekçesiyle sigorta şirketi tarafından kendilerine ödeme yapılmaması üzerine doğrudan davalılar aleyhine icra takiplerine başlayıp, nihayetinde eldeki davaları açmıştır. Oysa ki açıklandığı üzere, krediye bağlı hayat sigortalılarında, sigorta bedelinin asli alacaklısı olan kredi kuruluşunun, sigorta bedelinin ödenmesi yönündeki talebinin tamamen veya kısmen reddedilmesi hâlinde, sigorta şirketine karşı dava açmak ve gerekirse (sigorta bedelinin ödenmeme gerekçesinin çok defa riziko şahsı ile ilgili bir sebebe dayandırılması karşısında) sigorta bedelinin ödenmesi için tüketilmesi gerekli tüm yolların tüketilmesi, olumlu bir sonuç alınmaması hâlinde mirasçılara başvurulması gerekir...". Yargıtay, 3. HD, T. 29.03.2022, E. 2021/9243, K. 2022/2835. "...tüketici kredisi sözleşmesine istinaden, murisin kredi kullandığı, davacı banka tarafından kullanılan krediye teminat oluşturmak üzere hayat sigortası yapıldığı, ... tarihli hayat sigorta poliçesinde "sigorta ettiren" ve "dain-i mürtehin" olarak davacı bankanın; "sigortalı" olarak ise kredi borçlusunu davalılar murisinin gösterildiği, kredi borçlusunu murisin ölümüyle birlikte, davacı banka tarafından kredi alacağının tahsili amacıyla davalı mirasçılar aleyhine icra takibi başlatıldığı, davalıların itirazı üzerine takibin durdurulduğu, eldeki davanın ise takibe vaki itirazın iptali istemiyle açıldığı... davacı banka tarafından kredi alacağının tahsiline yönelik sigorta şirketine karşı tüm hukuki yollar tüketilmeden, kredi borçlusunun mirasçıları olan davalılara karşı bu aşamada takip başlatılmayacağı, bu nedenle davacının eldeki davayı açmakta hukuki yararının bulunmadığı...". Yargıtay, 3. HD, T. 11.05.2022, E. 2022/3223, K. 2022/4460. "...tüketici işlemi niteliğindeki banka kredileri nedeniyle, hayat sigortası yapılmış olması durumunda, bankanın poliçe limitleri dahilinde kalan kredi alacağını öncelikle sigorta şirketinden tahsil etmesi zorunludur. Bu husus, banka tarafından tüketicinin mirasçıları (halefleri) hakkında dava açılabilmesinin ön şartıdır...". Yargıtay, 13. HD, T. 10.02.2020, E. 2017/639, K. 2020/1772. "...Kredi kullanan tüketici adına yapılan hayat sigortası poliçesi mevcutsen, bankanın tüketicinin ölümü nedeniyle, tüketicinin mirasçılarından ödenmeyen bakiye kredi alacağının tahsili için dava açması veya icra takibi başlatması, sigorta hukukunun temel ilkelerine ve sigorta yapılmasının amacına aykırılık oluşturacağı gibi sigorta yapılmasına duyulan güven ve itimadı da zedeler. Bu nedenle banka alacağını öncelikle sigorta poliçesinden tahsil etmelidir...". Aynı yönde bkz. Yargıtay, 13. HD, T. 24.10.2019, E. 2016/14694, K. 2019/10458; Yargıtay, 13. HD, T. 18.03.2019, E. 2016/26289, K. 2019/3448.

⁷⁶ Bursa BAM, 7. HD, T. 29.05.2019, E. 2018/1757, K. 2019/586. "...Borçlu krediyi kullanırken hayat sigortası yaptırmış, düzenlenen sigorta poliçesinde davacı banka dain-i mürtehin olarak gösterilmiştir. Davacı, hayat sigortası poliçesinde dain-i mürtehin olarak yer almakta olup, bu sıfatı ödenecek miktardan öncelikle banka alacağını tahsil etme hakkını sağlamaktadır. Davacı bankanın seçimlik hakkı söz konusu olup bu hakkın, davacı bankanın mutlaka önce sigorta şirketine dava açması gerektiği şeklinde yorumlanması mümkün değildir. Davacı banka kredi bedelinden ödenmeyen bakiye kısmını tahsil için kredi alanın mirasçılarına ya da sigorta şirketine başvurma konusunda seçimlik hakka sahip olup, bu hakkını mirasçılardan yana kullanmıştır. Sigorta şirketi ile davacı banka ayrı tüzel kişiler

adliye mahkemelerince ise Yargıtay kararları doğrultusunda bankanın sigortacı aleyhine dava açması ve bu davanın olumsuz sonuçlanmasının bankanın sigortalının mirasçılarına karşı açacağı davada ön şart olarak görülmektedir⁷⁷. Hatta Bursa Adliye Mahkemesinin kendi daireseleri arasındaki bu yöne ilişkin uyuşmazlık Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 10.04.2023 tarihli ve 2023/856 Esas, 2023/1011 Karar sayılı kararı ile Yargıtay'ın istikrar kazanan kararları doğrultusunda giderilmiştir.

Yargıtay'ın anılan kararlarında bankanın sigorta sözleşmesindeki konumu dikkate alınmadan, başka bir deyişle bankanın lehtar mı yoksa dain-i mürtehin mi olduğu tespit edilmeden, dürüstlük kuralından hareketle, her durumda aynı yönde kararlar verildiği görülmektedir. Oysa sadece dürüstlük kuralından hareket etmek her zaman hakkaniyetli sonuçlara yol açmaz. Zira TMK'nın 2. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen dürüstlük kuralının tamamlayıcısı olarak ikinci fıkrada hakkın kötüye kullanılması yasağı düzenlenmiş; hukuk düzeninin bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını korumayaacağı ifade edilmiştir. Bu itibarla hakkaniyete ulaşılabilmesi ve hukuki güvenliğin söz konusu olabilmesi için hem dürüstlük kuralının hem de hakkın kötüye kullanılması yasağının uygulanmasında aşırı davranılmaması, bu kuralların ikinci derecede uygulanması gerektiği gözetilmelidir⁷⁸. Dolayısıyla sigorta sözleşmesinde bankanın lehtar veya dain-i mürtehin olup olmadığı tespit edilerek somut olayın özelliklerine göre bankanın sigortacı aleyhine dava açmadan sigortalının mirasçıları aleyhine dava açıp açamayacağı belirlenmelidir. Başka bir deyişle hem dürüstlük kuralının hem de hakkın kötüye kullanılması yasağının uygulanmasında aşırı davranılmaması, bu kuralların ikinci derecede uygulanması gerekliliği ve hiç kimsenin kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamayacağı kuralı gözetildiğinde bankanın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesindeki konumu dikkate alınmadan her durumda bankayı sigortacı aleyhine dava açmaya zorlamak bankanın alacak ve rehinden kaynaklanan haklarının kullanımının önüne geçilmesi anlamına gelecektir⁷⁹.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar konumunda ise TTK'nın 1493/7 maddesi gereğince sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça lehtara aittir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi tam üçüncü kişi lehine sözleşme olarak akdedildiğinden aksi kararlaştırılmamakta; sadece lehtar sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisine sahip olmaktadır. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra lehtar, değiştirilebilir lehtar olarak atansa da artık değiştirilemeyeceğinden bankanın değiştirilebilir lehtar veya değiştirilemez lehtar olarak atanmasının bir anlamı olmamaktadır. Böyle bir durumda sigorta bedelini sigortacıdan sadece lehtar olan banka talep etmekte; sigortalının mirasçılarının hiçbir şekilde sigorta bedelini talep hakkı bulunmamaktadır. Sigortalının mirasçılarının talep hakkı sadece kredi borcundan artan miktar varsa buna yönelik olabilmektedir.

olup, sigorta şirketi tarafından herhangi bir nedenle bankaya ödeme yapılmaması, davalıların mirasçılarının borcundan kaynaklanan ve yasal mirasçı sıfatları nedeniyle doğan sorumluluklarından kurtarmaz. Ancak ödeme yapmaları halinde, sigorta şirketine rücu hakkını verir...”

⁷⁷ Bursa BAM, 14. HD, T. 20.10.2022, E. 2022/11, K. 2022/217. “...murisin davacı bankadan kredi kullanımı sırasında kredinin teminatı olarak bankanın dain-i mürtehin hakkı olan kredi vadesi ile uyumlu uzun süreli hayat sigortasını imzaladığı, bankanın sigorta şirketine yaptığı başvuru üzerine sigorta şirketinin murisin beyan yükümlülüğünü yerine getirmediğinin tespit edilmesi nedeniyle sigorta tazminatı ödemesinin mümkün olmadığı bildirildiği, kredi veren bankanın talebi ile tüketici tarafından yaptırılan hayat sigortası, tüketicinin kendi isteğiyle yaptığı bir sigorta olmayıp, bankanın talebi üzerine kredi alacağına teminat oluşturmak üzere yapılan bir sigorta olduğu, sigorta poliçesinde, tüketici sigortalı, banka lehtar ve sigorta poliçesini düzenleyen sigorta şirketi olduğu, rizikonun gerçekleşmesi halinde, bankanın poliçe teminatı kapsamında kalan bakiye kredi alacağını, öncelikle sigorta şirketinden tahsil etmesi gerekeceği, bu hususun banka tarafından tüketicinin mirasçıları (halefleri) hakkında dava açılabilmesinin ön şartı olduğu...”

⁷⁸ Yargıtay, HGK, T. 24.06.2021, E. 2017/1-1270, K. 2021/846. “...Dürüstlük kuralı ve buna bağlı hakkın kötüye kullanılması yasağı, hukukun her alanında daima dikkate alınması gereken bir temel hukuk ilkesi olmakla beraber karşılaşılan her hukukî uyuşmazlığın bu ilkedan yola çıkılarak çözülmeye çalışılması da doğru bir yaklaşım değildir. Nitekim, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 25.01.1984 tarih ve 1983/3 E., 1984/1 K. sayılı kararında, TMK'nın 2. maddesinde düzenlenen hakkın kötüye kullanılması yasağının amacı, hâkime özel ve istisnai hâllerde (adaletle uygun düşecek şekilde) hüküm verme olanağını sağlamak şeklinde açıklanmıştır. Anılan kararda, bir hakkın kullanılmasının açıkça adaletsizlik oluşturduğu, gerçek hakkın tanınması ve bireyin korunması için tüm hukukî yolların kapalı olduğu hâllerde, bu hükmün uygulama alanı bulacağı ve olağanüstü bir imkân sağlayarak, haksızlığı düzeltici, yasadaki kuralları tamamlayıcı fonksiyonunu yerine getireceği ifade edilmiştir...”

⁷⁹ KÜÇÜK, Damla: “Tüketicie Yönelik Haksız Uygulamaların Önlenmesi İçin Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'yle Getirilen Düzenlemelerin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2023, Cilt 9, Sayı 2, s. 261.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar olarak sigortacıya başvurmuş; sigortacı da bazı sebepler ileri sürerek talebi tamamen veya kısmen reddetmiş ise her durumda bankaya, sigortacı aleyhine dava açma zorunluluğu yüklemek gerekir. Zira bankanın somut olaya göre sigortacı aleyhine açılacak davada sonuç alamayacağı bariz şekilde ortada ise bankayı dava açmaya zorlamak hakkaniyete de aykırı olacaktır⁸⁰. Özellikle lehtar tarafından muhtemel sigorta bedeli alacağı sigortalının mirasçılara devredilmiş ise bankanın hakkını kötüye kullandığından bahsedilmeyecektir. Başka bir deyişle bankanın sigorta bedelini ödemeye yanaşmayan sigortacı aleyhine dava açmaması her durumda bankanın hakkını kötüye kullandığını anlamına gelmemelidir. Ancak lehtar olan banka ile sigortacı aynı grup şirketleri arasında yer alıyorsa veya lehtar olan banka hem dava açmıyor hem de muhtemel sigorta bedelini sigortalının mirasçılara devretmeye yanaşmıyor ise hakkın kötüye kullanılmasından bahsedilebilir⁸¹.

Öte yandan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka sadece dain-i mürtehin olarak yer alsın ve sigortalının (kredi alanın) vefatı sonrasında sigorta bedeli üzerinde talep hakkı öncelikli olarak bulunsun da lehtarın da sigorta bedeli üzerindeki hakkı asıl alacaklı olarak devam ettiğinden dain-i mürtehinle birlikte paralel dava takip yetkisi bulunmaktadır⁸². Başka bir deyişle dain-i mürtehinin sigorta bedeli için talepte bulunduğu durumda sigortacının bazı sebepler ileri sürerek talebi reddetmesi veya kısmen kabul etmesi halinde lehtarın da sigortacı aleyhine dava açma hakkı bulunmaktadır. Lehtar tarafından açılan bu davada yukarıda da detaylı olarak bahsedildiği üzere lehtar sigorta bedelinin dain-i mürtehinine verilmesini veya ifa aşamasında dain-i mürtehinin onayı alınarak kendisine verilmesini isteyebilir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde lehtarın da sigorta bedeli üzerindeki hakkı devam ettiğine göre her durumda dain-i mürtehinine sigortacı aleyhine dava açılmasına ilişkin zorunluluk yüklemek gerekir⁸³. Dain-i mürtehinin yükümlülüğü sadece İİK'nın 45. maddesi gereğince rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurması, tahsil yetkisi bulunuyorsa öncelikle sigortacıdan talepte bulunmasıdır. Zira dain-i mürtehin bankanın talebi sigortacı tarafından reddedilirse banka ödenmeyen bakiye kredi alacağını sigorta bedelinden mahsup etmek için sigortacıya karşı dava açabileceği gibi, bu alacağını sigortalının mirasçılardan da talep edebilecektir. Bu nedenle bankanın dain-i mürtehin olarak yer aldığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, banka ile sigortacı aynı grup şirketi olsa dahi dain-i mürtehinin talebi sigortacı tarafından reddedilmişse bankanın herhalde sigortacı aleyhine dava açmamasını hakkın kötüye kullanılması olarak kabul etmemek gerekir.

Tahsil yetkisi bulunan dain-i mürtehinin İİK'nın 45. maddesi gereğince öncelikle sigortacıdan talepte bulunması yasal zorunluluktur. Dolayısıyla dain-i mürtehin olarak sigortacıya başvurmayan bankanın sigortalının mirasçıları aleyhine takip yapamaması ve dava açamaması gerekir. Öte yandan sigortacı tarafından talebi reddedilen bankanın herhalde sigortacı aleyhine dava açmaması hakkın kötü-

⁸⁰ KÜÇÜK, s. 260.

⁸¹ Yargıtay, 11. HD, T. 12.04.2017, E. 2015/14557, K. 2017/2081. "...Dava, davacılar murisinin kullandığı kredinin bakiye borcunun hayat sigortası poliçesi kapsamında ödenmesi talebine dayalı menfi tespit istemine ilişkin olup, mahkemece, davanın reddine karar verilmiştir. Davalı Türkiye İş Bankası hayat sigortası poliçesinde daini mürtehin olarak yer almaktadır. Mahkemece, mümeyyiz davalıya davaya muvafakat edip etmediği sorulmuş, davalı da davaya muvafakat etmediği yönünde cevap vermiştir. Ancak, davacılar murisinin kredi borcunun poliçe kapsamında sigorta şirketinden tahsili konusunda davalı/alacaklı Türkiye İş Bankası'nın hareketsiz kalması ve açılan davaya da muvafakat etmemesi, Türkiye İş Bankası ile davalı Sigorta Şirketi olan Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş.'nin aynı sermaye grubuna dahil olduğu gözetildiğinde TMK'nın 2. maddesine aykırıdır...".

⁸² ÜNAN, *Bazı Sorunlar*, s. 1822; ÜNLÜTEPE, s. 173; ÜNSAL, s. 120; ÇONGAR, s. 243; OKTAY ÖZDEMİR, s. 1428; MİSİLİ, s. 649.

⁸³ Yargıtay, 11. HD, T. 12.04.2017, E. 2015/14557, K. 2017/2081. "...Dava, davacılar murisinin kullandığı kredinin bakiye borcunun hayat sigortası poliçesi kapsamında ödenmesi talebine dayalı menfi tespit istemine ilişkin olup, mahkemece, davanın reddine karar verilmiştir. Davalı Türkiye İş Bankası hayat sigortası poliçesinde daini mürtehin olarak yer almaktadır. Mahkemece, mümeyyiz davalıya davaya muvafakat edip etmediği sorulmuş, davalı da davaya muvafakat etmediği yönünde cevap vermiştir. Ancak, davacılar murisinin kredi borcunun poliçe kapsamında sigorta şirketinden tahsili konusunda davalı/alacaklı Türkiye İş Bankası'nın hareketsiz kalması ve açılan davaya da muvafakat etmemesi, Türkiye İş Bankası ile davalı Sigorta Şirketi olan Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş.'nin aynı sermaye grubuna dahil olduğu gözetildiğinde TMK'nın 2. maddesine aykırıdır. Bu durumda, davacının talebinin sigorta tazminatının tahsiline ilişkin olmayıp menfi tespit istemine ilişkin olduğu da dikkate alınarak işbu davayı açabileceğinin ve davalı Türkiye İş Bankası'nın işbu davaya muvafakat etmemesinin sonuca etkili olmadığı kabulü gerekir...".

ye kullanılması olarak kabul edilemez ise de lehtar sıfatı ile sigortalının mirasçıları tarafından açılan davaya onay vermeyen dain-i mürtehin bankanın ayrıca sigortalının mirasçıları aleyhine dava açması hakkın kötüye kullanılması olarak görülebilir. Zira mevcut uygulama gözetildiğinde lehtar tarafından açılan davada bankanın onayı olmadan davanın esasına girilmesi, sigorta bedelinin mirasçılara veya bankaya ödenmesine karar verilmesi mümkün görülmemektedir. O halde her somut olayda dain-i mürtehin olan bankanın hakkını kötüye kullanıp kullanmadığı araştırılarak sonuca gidilmelidir.

Hemen belirtilmelidir ki Yargıtay'ın yukarıda belirtilen kararlarında istikrarlı olarak, banka eğer sigorta sözleşmesinde sigortacının acentesi olarak hareket etmişse sigortacının artık lehtar veya dain-i mürtehin olan bankaya karşı, sigortalının (kredi alanın) hastalığını gizlediği için beyan yükümlülüğünün ihlal edildiği gibi savunmalarda bulunamayacağı belirtilmektedir⁸⁴. Oysa TTK'nın 1412. maddesi gereğince; sigorta ettirenin banka olduğu veya bankanın sigortacının acentesi olarak hareket ettiği durumda sigortalının bilgisi ve davranışı da dikkate alınacak; sigortacının sigortalının sözleşme öncesi sağlık durumuyla ilgili beyan yükümlülüğünü ihlali savunması ileri sürülebilecektir. Başka bir deyişle sigortacının veya acentesinin TTK'nın 1442. maddesinde belirtilen; cayma hakkının kullanılmasından açıkça veya zımnen vazgeçmesi veya cevapsız bırakıldığı halde sözleşmenin yapılması durumları hariç, sadece sigorta sözleşmesinin acente sıfatıyla banka tarafından düzenlenmiş olması sigortacının, beyan yükümlülüğünün ihlalini ileri sürerek cayma veya fesih gibi haklarını kullanmasına engel olmaz⁸⁵.

SONUÇ

Bankalar tarafından kullanılan kredilerde, meydana gelen artışa bağlı olarak, kredinin geri ödenmemesi riskine ilişkin bazı teminat yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Hayat sigortası sözleşmesinin özel bir türü olan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi, bu ihtiyaç karşısında geliştirilen ve uygulamada sıklıkla kullanılan teminat yöntemleri arasına girmiştir. Bu kapsamda banka kredi alanla yaptığı kredi sözleşmesinde kredi alanın riziko şahsı gösterilerek ölümüne karşı hayat sigortası sözleşmesi yapılmasını şart koşmakta ve bu sözleşmede kendisinin değiştirilemez lehtar olarak atanmasını veya sigorta bedeli üzerine alacak rehni oluşturarak kendisinin dain-i mürtehin olarak gösterilmesini istemektedir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesi hakkında hem TTK, hem de Sigortacılık Kanunu'nda herhangi bir özel düzenleme bulunmamakta olup hâlihazırda ayrı bir krediye bağlı hayat sigortası genel şartı da mevcut değildir. Bu nedenle uygulamada, krediye bağlı hayat sigortası sözleşmeleri, hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin düzenlemeler ve hayat sigortası sözleşmesi genel şartları kapsamında düzenlenmektedir. Ancak krediyle olan bağlantısı nedeniyle krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin, hayat sigortası sözleşmesinden farklı olarak sabit, azalan veya değişir sigorta bedelli olarak yapıldığı görülmekle birlikte BKBSUY'nin 10/1 maddesi ve TKHK'nın 29/2 maddesi gereğince krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinin kredi vadesi ve bakiye borç tutarı ile uyumlu ve azalan bedelli şekilde yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde azalan bedelli

⁸⁴ Yargıtay, 3. HD, T. 10.04.2023, E. 2023/856, K. 2023/1011. "...Sigorta şirketi, lehtar konumunda olduğundan bankaya karşı tüketicinin sağlık sorunları olduğunu, örneğin, kalp hastası veya kanser hastalığını gizlediğini ileri süremez... Bu nedenle, bankanın elinde hayat sigortası poliçesi gibi kolayca alacağını tahsil etme imkanı varken, sigortacının ödeme talebini geri çevirdiği şeklindeki bir gerçekçyle, poliçe limiti kapsamında kalan alacağı için icra takibi başlatması veya dava açması TMK 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur. Bu nedenle krediye bağlı hayat sigortalarında, sigorta bedelinin asli alacaklı olan kredi kuruluşunun, sigorta bedelinin ödenmesi yönündeki talebinin tamamen veya kısmen reddedilmesi hâlinde, sigorta şirketine karşı dava açarak ve gerekirse (sigorta bedelinin ödenmeme gerekçesinin çok defa riziko şahsı ile ilgili bir sebebe dayandırılması karşısında) sigorta bedelinin ödenmesi için tüketilmesi gerekli yolları tüketerek, olumlu bir netice alınamaması hâlinde mirasçılara başvurması gerekir...". Yargıtay, 3. HD, T. 11.05.2022, E. 2022/3223, K. 2022/4460. "...Rizikonun gerçekleşmesi halinde, bankanın poliçe teminatı kapsamında kalan bakiye kredi alacağını, öncelikle sigorta şirketinden tahsil etmesi gerekir. Sigorta şirketi lehtar konumunda olduğundan, bankaya karşı tüketicinin sağlık sorunları olduğunu, örneğin, kalp hastası veya kanser hastalığını gizlediğini ileri süremez. Çünkü, sigorta poliçesini düzenleyen, sigorta şirketinin kendisi veya yetkili acentesidir. Bankanın elinde hayat sigortası poliçesi gibi kolayca alacağını tahsil etme imkanı varken, sigortacının ödeme talebini geri çevirdiği şeklindeki bir gerçekçyle, poliçe limiti kapsamında kalan alacağı için icra takibi başlatması veya dava açması TMK'nın 2. maddesinde düzenlenen dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur...".

⁸⁵ KÜÇÜK, s. 260.

şekilde yapılarak sigorta bedeli bakiye kredi borcuyla uyumlu olacağı için sigortalının mirasçılarına ödenmesi gereken bir miktar söz konusu olmayacaktır.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmelerinin sayısında meydana gelen artış birçok uyuşmazlığa sebep olmuş; özellikle rizikonun gerçekleşmesi üzerine bankaların sigortacıdan sigorta bedelini talep etmemesi veya talep etmesine rağmen sigortacının herhangi bir nedenle ödemeyi reddetmesi durumuyla karşılaşmıştır. Böylece bankanın sigorta bedelinin tahsiline yönelik olarak sigortacı aleyhine dava açmak yerine, kredi alanın (sigortalının) mirasçıları aleyhine dava açıp açamayacağı tartışması ortaya çıkmıştır. Zira Yargıtay, istikrar kazanmış kararlarında dürüstlük kuralından hareketle; banka sigorta sözleşmesinde ister lehtar isterse dain-i mürtehin olsun bankanın kredi alanın (sigortalının) mirasçılara başvurabilmesi için öncelikle sigortacı aleyhine dava açarak tüm yolların tüketilmesi gerektiğini, bunun kredi alacağı için sigortalının mirasçıları aleyhine dava açılabilmesinin ön şartı olduğunu belirtmektedir. Oysa hem dürüstlük kuralının hem de hakkın kötüye kullanılması yasağının uygulanmasında aşırı davranılmaması, bu kuralların ikinci derecede uygulanması gerekliliği ve hiç kimsenin kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamayacağı kuralı gözetildiğinde bankanın krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesindeki konumu dikkate alınmadan her durumda bankayı sigortacı aleyhine dava açmaya zorlamak bankanın alacak ve rehinden kaynaklanan haklarının kullanımının önüne geçilmesi anlamına gelecektir.

Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar konumunda ise TTK'nın 1493/7 maddesi gereğince sigortacıdan edimi istem ve tahsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça lehtara aittir. Krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka lehtar olarak sigortacıya başvurmuş; sigortacı da bazı sebepler ileri sürerek talebi tamamen veya kısmen reddetmiş ise her durumda bankanın hakkını kötüye kullandığından bahisle sigortacı aleyhine dava açma zorunluluğu yüklememek gerekir. Zira bankanın somut olaya göre sigortacı aleyhine açılacak davada sonuç alamayacağı bariz şekilde ortada ise bankayı dava açmaya zorlamak hakkaniyete de aykırı olacaktır. Ancak lehtar olan banka ile sigortacı aynı grup şirketleri arasında yer alıyorsa veya lehtar olan banka hem dava açmıyor hem de muhtemel sigorta bedelini sigortalının mirasçılara devretmeye yanaşmıyor ise böyle bir durumda hakkın kötüye kullanılmasından bahsedilebilir.

Öte yandan krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde banka sadece dain-i mürtehin olarak yer alsın ve sigortalının (kredi alanın) vefatı sonrasında sigorta bedeli üzerinde talep hakkı öncelikli olarak bulunsun da lehtarın da sigorta bedeli üzerindeki hakkı asıl alacaklı olarak devam ettiğinden dain-i mürtehinle birlikte paralel dava takip yetkisi bulunmaktadır. Başka bir deyişle dain-i mürtehinin sigorta bedeli için talepte bulunduğu durumda sigortacının bazı sebepler ileri sürerek talebi reddetmesi veya kısmen kabul etmesi halinde lehtarın da sigortacı aleyhine dava açma hakkı bulunmaktadır. Lehtar tarafından açılan bu davada sigorta bedelinin dain-i mürtehinine verilmesi veya ifa aşamasında dain-i mürtehinin onayı alınarak kendisine verilmesi istenebilir. Dolayısıyla krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde lehtarın da sigorta bedeli üzerindeki hakkı devam ettiğine göre her durumda dain-i mürtehinine sigortacı aleyhine dava açılmasına ilişkin zorunluluk yüklememek gerekir. Dain-i mürtehinin yükümlülüğü sadece İİK'nın 45. maddesi gereğince rehnin paraya çevrilmesi yoluna başvurması, ayrıca tahsil yetkisi bulunuyorsa bu yetkiye dayanarak sigortacıdan talepte bulunması yeterlidir. Bu nedenle bankanın dain-i mürtehin olarak yer aldığı krediye bağlı hayat sigortası sözleşmesinde, banka ile sigortacı aynı grup şirketi olsa dahi dain-i mürtehinin talebi sigortacı tarafından reddedilmişse bankanın herhalde sigortacı aleyhine dava açmamasını hakkın kötüye kullanılması olarak kabul etmemek gerekir. Ancak sigortacı tarafından talebi reddedilen bankanın herhalde sigortacı aleyhine dava açmaması hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilemez ise de lehtar sıfatı ile sigortalının mirasçıları tarafından açılan davaya onay vermeyen dain-i mürtehin bankanın ayrıca sigortalının mirasçıları aleyhine dava açması hakkın kötüye kullanılması olarak görülebilir. Zira mevcut uygulama gözetildiğinde lehtar tarafından açılan davada bankanın onayı olmadan davanın esasına girilmesi, sigorta bedelinin mirasçılara veya bankaya ödenmesine karar verilmesi mümkün görülmemektedir.

KAYNAKÇA

- AMASYA, Serap: “Sigorta Poliçelerine Konulan Dain-i Mürtehin Kaydının Etkisi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 16, Sayı 205, s. 1415-1451.
- AKİL, Cenk: “Dava Yetkinliği”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2018, Cilt 9, Sayı 36, s. 1-20.
- AKYOL, Şener: *Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- ARSEVEN, Haydar: *Sigorta Hukuku: Ana Prensipler- Genel Hükümler*, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1987.
- ATAMER, Kerim: “Zarar Sigortalarında Sigortalıdan Başka Kişilerin Tazminat Üzerindeki Hakları”, (Ed.) ARKAN, Sabih: *Ticaret Hukuku ve Yargı Kararları Sempozyumu XXIX- Bildiriler Tartışmalar*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2016, s. 87-105.
- AYDIN, Sevgican: *Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- AYHAN, Rıza / ÇAĞLAR, Hayrettin / ÖZDAMAR, Mehmet: *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- BOZER, Ali: *Sigorta Hukuku*, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1965.
- BOZKURT, Tamer: *Sigorta Hukuku*, 10. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- CAN, Mertol: *Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı) Cilt I*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- ÇONGAR, Mustafa Halil: “Sınırlı Ayni Hak Sahibinin İzninin (TK 1456/2) Malikin Sigorta Tazminatının Tahsili Talebiyle Açacağı Davaya Etkisi Meselesi- Yargıtay’ın Dava Şartı Yorumuna İlişkin Bir Değerlendirme”, (Ed.) KAYA, Arslan / ARICI, M. Fatih / SÖNMEZ, Numan Sabit / TOKCAN, Pelin / EVLEK, Müge / KOÇAK, Mahmut Arif: *Yürürlüğünün 8. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu IV*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 211-253.
- DEMİRSATAN, Barış: “Medenî Kanuna Göre Senede Bağlanmamış Alacak Rehni Kapsamında Rehinli Alacaklının Paraya Çevirme Bakımından Olanakları”, *İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 7, Sayı 1, s. 161-185.
- ERDEM, Mehmet: “Sigorta Poliçesinde Kredi Veren Banka Lehine Konulan Daini Mürtehin Kayıtlarının Yorumlanması”, (Ed.) ALTAY, Sıtkı Anlam / AYOĞLU, Tolga / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya: *Prof. Dr. H.ERCÜMENT ERDEM’e Armağan*, Cilt I, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 633-661.
- ERİŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- HAU, Wolfgang / POSECK, Roman (Hrsg.): *BeckOK BGB*, 71. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, BeckOK BGB).
- KABUKÇUOĞLU ÖZER, Dilek: *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2014.
- KAYIHAN, Şaban / BAĞCI, Ömer: *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 4. Baskı, Umutepe Yayınları, Kocaeli, 2019.
- KENDER, Rayegân: *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, 16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- KÜÇÜK, Damla: “Tüketiciye Yönelik Haksız Uygulamaların Önlenmesi İçin Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği’yle Getirilen Düzenlemelerin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirmesi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2023, Cilt 9, Sayı 2, s. 243-267.
- LANGHEID, Theo / WANDT, Manfred (Hrsg.): *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz: VVG, Band 1, §§1-99, VVG-InfoV*, 3. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, MüKoVVG).
- MAKARACI BAŞAK, Aslı: *Taşınır Rehni Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- MİSİLİ, Sinan: “Türk Hukukunda Sınırlı Ayni Hak ile Takyit Edilmiş Malın Sigortalanması ve Sigortacının Sınırlı Ayni Hak Sahiplerine Karşı Borçları”, (Ed.) ARKAN, Sabih: *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü 60. Yıl Armağanı*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2015, s. 615-670.

- OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: “Rehin Alacaklısının Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları”, (Ed.) OKTAY ÖZDEMİR, Saibe / ALTOP, Atilla / ARKAN SERİM, Azra: *Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan*, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 1399-1429.
- ORBAY ORTAÇ, Nurdan / ÇAKIR, Ayşe: “Hayat Sigortası Sözleşmelerinde Lehtar Atanmasına İlişkin Yorum Kuralı”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2023, Cilt 9, Sayı 2, s. 269-284.
- PRÖLSS, Erich / MARTIN, Anton (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz: VVG*, 32. Baskı, C.H.Beck, München, 2024 (Yazar, Versicherungsvertragsgesetz).
- RÜFFER, Wilfried / HALBACH, Dirk / SCHIMIKOWSKI, Peter (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz*, 4. Baskı, Nomos, Baden-Baden, 2020 (Yazar, VVG).
- ŞENER, Oruç Hami: “Bankanın Rehinli Alacaklı Sıfatına Sahip Olduğu Adi Alacak Rehininde Rehin Borçluya İhbarı ve İhbarın Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2009, Cilt 11, Sayı 2, s. 195-250.
- ŞENOCAK, Kemal: *Üçüncü Şahıs Lehine Hayat Sigortası*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009 (Hayat Sigortası).
- ŞENOCAK, Kemal: “İpotekli Gayrimenkulün Sigortalı Halinde Alacaklının Hukuki Durumu”, *Legal Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 8, Sayı 32, Prof. Dr. Necip Ortan'a Armağan, s. 1087-1133 (Alacaklının Hukuki Durumu).
- TAŞKIN, Melda: *Krediye Bağlı Hayat Sigortası Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- ULAŞ, Işıl: *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, 8. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.
- ÜNAN, Samim: *Hayat Sigortası Sözleşmesi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998 (Hayat Sigortası).
- ÜNAN, Samim: *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt 3*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017 (Sigorta Hukuku C. 3).
- ÜNAN, Samim: “Sigorta Alacağının Güvence İşleviyle Bağlantılı Bazı Sorunlar”, (Ed.) OKTAY ÖZDEMİR, Saibe / ALTOP, Atilla / ARKAN SERİM, Azra: *Prof. Dr. Haluk Burcuoğlu'na Armağan*, Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s. 1809-1850 (Bazı Sorunlar).
- ÜNLÜTEPE, Mustafa: “Sınırlı Aynı Hak Sahiplerinin Sigorta Tazminatı Üzerindeki Hakları”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 9, Sayı 17, s. 151-198.
- ÜNSAL, Oğuzhan: *Sigortalı Eşyalar Üzerinde Rehin Hakkı*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2021.
- YAZICIOĞLU, Emine / ŞEKER ÖĞÜZ, Zehra: *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.
- YAZICIOĞLU, Emine: *Sigorta Aracıları Hukuku 1*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- YONGALIK, Aynur: *Hukuki Açıdan Kredi Hayat Sigortası*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2002.